Ազգ
AZG
* armenian newspaper
Ա տարի, # 12, մարտ 27. 1991

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՀ-Арм.С
им. А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Եվրախորհրդարանի որոշումը Հայաստանի մասին

Հինգշաբթի 14 մարտ, 1991-ի հետմիջօրեին. Ստրասբուրգի իր կենտրոնում, Եվրոպական խորհրդարանը քվեարկեց եւս մի որոշում Հայաստանի եւ Արցախի մասին, ընդառաջելով Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակի պատգամավորներ Անրի Սաբիի, Ռեմոն Դյուրիի եւ Էրնեստ Գլինի ներկայացրած որոշման նախագծին: Պորտուգալիայի ընկերվարական պատգամավոր Կոիմբրա Մարտինսը, իր հերթին պաշտպանելով իր ընկերների ներկայացրած բանաձեւը, առանձին ելույթ ունենալով պահանջել էր լրամշակման ենթարկել այն: Սակայն խորհրդարանը նախագիծն ընդունեց այնպես՝ ինչպես կար նախնական տարբերակում:

Որոշում-բանաձեւը, որի ամբողջական թարգմանությանը կարելի է ծանոթանալ մեր **այս համարի 8-րդ էջում**, պրեզիդենտ Գորբաչովին կոչ է հղում *«ազդու միջոցներ ձեռք առնել՝ դադարեցնելու Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի շրջափակումը եւ վերականգնել օրինական ու սահմանադրական մարմինները Լեռնային Ղարաբաղում»:*

Ավելորդ չի լինի հիշեցնել, որ նույն օրը պրեզիդենտ Գորբաչովը հայտարարեց, որ ԼՂԻՄ-ը *«անբաժանելի մասն է կազմում Ադրբեջանի»*...

Մինչ Իրաքը շրջանային կաղեր կվերահաստատի, քրդերը ընդդիմադիրներին միասնության կոչ են անում

լուսանկարը՝ «ՆՅՈՒՍՈՒԻՔ»-ի

Ամբողջական կոզիացումից դուրս գալու իր ջանքերի մեջ, անցյալ կիրակի օրը շիա համայնքից փորձառու մի քաղաքագետի՝ Սաադուն Համադիի գլխավորությամբ նոր կառավարություն կազմելուց հետո, նախագահ Սադդամ Հուսեյնը այժմ փորձում է կապերը վերահաստատել արաբական այն երկրների հետ, որոնց բանակները ընդամենը երկու շաբաթ առաջ Քուվեյթում կռվում էին իր ուժերի դեմ՝ Եգիպտոսը, Սիրիան եւ Սաուդյան Արաբիան:

Արդարեւ, Արաբական լիգայի երկրների առաջիկա շաբաթ օրը Կահիրեում գումարվելիք հերթական նիստին մասնակցելու համար Բաղդադը որոշել է ուղարկել մի կարեւոր պատվիրակություն՝ իր վարչապետի գլխավորությամբ, որի նշանակումն անշուշտ նպատակ ուներ ընդրոստ շիա արմատականների համակրանքը շահել: Պատվիրակությունը պիտի փորձի արաբական շահերի միասնության պատճառաբանության տակ մերժեցում առաջացնել «ոխերիմ եղբայրների» միջեւ, որի համար արդեն, ըստ որոշ տվյալների՝ Սադդամ Հուսեյնի խնդրանքով, Հորդանանի Հուսեյն թագավորը երեկ Դամասկոսում բանակցություններ էր վարում Սիրիայի նախագահ Հաֆեզ Ասադի հետ:

Մյուս կողմից, երեք տարիներից ի վեր առաջին անգամ, Իրաքի քրդական ապստամբ գլխավոր կազմակերպության ղեկավարը՝ Ջալալ Թալաբանին երեկ վերադարձավ Իրաքի հյուսիսում գտնվող Զախոյի (ուր ապրում են բազմաթիվ քրդացած հայեր) շրջանը, որտեղից միասնության կոչ հղեց Սադդամ Հուսեյնի իշխանության դեմ պայքարող իրաքյան բոլոր ուժերին, հրավիրելով նրանց համակարգելու իրենց ջանքերն այդ իշխանությունը տապալելու եւ ժողովրդավարական ու կոալիցիոն կառավարություն ստեղծելու գործում:

Քրդերը հայտարարում են այժմ, որ իրենց հաջողվել է «սադդամյան զորքերից ազատագրել» Իրաքի ամբողջ քրդաբնակ շրջանները, բացի նավթարդյունաբերական Մոսուլ քաղաքից: Ամերիկյան աղբյուրները որոշ վերապահությամբ հաստատում են այդ, ավելացնելով, որ ներկայումս կատաղի մարտեր են մղվում Քերքուկ քաղաքի մատույցներում: □

Վ. Բակատին. «Զղջեսք է հեռանալ դեմոկրատականացման քաղաքականությունից»

ՄՈՍԿՎԱ, 26 մարտ
Մեր սեփ. թղթակից Հ. ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Հայտարարեց այսօր կեսօրին, ԽՍՀՄ արտաքին գործերի նախարարության մամուլի կենտրոնում կայացած մամլո ասուլիսում Անվտանգության խորհրդի անդամ Վադիմ Բակատինը: Պատասխանելով խորհրդային եւ արտասահմանյան լրագրողների հարցերին, նախկին ներքին գործերի նախարարը խոսեց իր նոր պարտականությունների մասին, անդրադարձավ մարտի 28-ին ծրագրվող հանրահավաքի հիմնահարցին, նշելով, որ Գերագույն խորհուրդը չպետք է արգելեր Մոսխորհրդի որոշումը, այլապես այդ արգելքը կարող է ծանր հետեւանքներ ունենալ: Անդրադառնալով հանքափորների գործադուլին, Բակատինը այն համարեց վերջինների իրերի յուրահատուկ դրսեւորում, սակայն հանքափորների պահանջները, այդ թվում պրեզիդենտի հրաժարականի պահանջը, նա համարեց հակասահմանադրական, քանզի լոկ ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորների համագումարը իրավունք ունի ազատել պրեզիդենտին իր պարտականություններից: Բակատինը բերեց հետեւյալ տվյալները. այն է, երկրի 600 հանքահորերից գործադուլին մասնակցում են 126-ը, որոնցից ածուխ չեն տալիս միայն 66-ը: Ինչ վերաբերում է Գորբաչովին իր կողմից ուղղված քննադատությանը, ապա այն վերաբերում է վերջին դեպքերին (հատկապես Մերձբալթյան հանրապետություններում), երբ պրեզիդենտը չկարողացավ հեռանալ հակասահմանադրական գործողություններից: Նա այդ ընտրությունն արեց 7 օր հետո միայն: Դեղատոմսեր դժվար է փնտրել: Անցած պարետային ժամը, որը կարծում են, թե պրեզիդենտի փրկության միակ միջոցն է, ճիշտ չէ: Ղարաբաղի օրինակը բավական է, համոզվելու համար, որ պարետային ժամն ավելի է խորացնում ճգնաժամային իրադրությունները եւ ազգային հարցի լուծման ձեւ չէ: Կրավչենկոյին ուղղված իր նամակի մասին Բակատինը հարկ համարեց լռել: □

Միութենական հանրաքվեի արդյունքները

Այսօր, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանում, նախագահ Լուկյանովը հայտարարեց համամիութենական հանրաքվեի ճշգրտված արդյունքները:

Հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող 185 միլիոնից մասնակցել են 149-ը միլիոնը, որից «այո» են քվեարկել 113,5 միլիոնը, այսինքն մասնակիցների ընդհանուր թվի 76,4 տոկոսը:

ՌԽՖՍՀ-ում միութենական հանրաքվեին «այո» են պատասխանել 71,34 տոկոսը, «ոչ»՝ 21 միլիոն քաղաքացի:

ՌԽՖՍՀ պրեզիդենտ ընտրելու հարցում 101.776.550-ից քվեարկությանը մասնակ-ցել են 76.425.110 մարդ, «այո» են պատասխանել 53.385.275, «ոչ»՝ 21.406.152, 1.633.683 քվեաթերթեր ճանաչվել են անվավեր:

Գորբաչովը նախատեսում է խորհրդային նոր բլոկ

ԲԵՌԼԻՆ, 25 մարտ - Գերմանական հեղինակավոր «Դեր Շպիգել» շաբաթաթերթի այսօրվա համարում հրատարակված մի հարցազրույցում պրեզիդենտ Գորբաչովը հայտնում է, թե ինքը անկախացող խորհրդային հանրապետությունների համար նախատեսում է մի կարգավիճակ, որը համարյա նման լինի նախկին Արեւելյան Եվրոպայի երկրների կարգավիճակին:

Նույն հարցազրույցում Խ. Միության պրեզիդենտը հայտարարում է, թե շուտով ռուբլին փոխանակելի կլինի օտար դրամանիշների հետ եւ թե մոտիկ ապագայում երկրում կանցկացվեն օրենքներ, որոնք երաշխավորելու են խորհրդային անհատական մարդի առեւտրի եւ արդյունաբերության սեփականատիրական իրավունքները:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԵՅՐՈՒԹ - Հեզբոլլահի («Աստծո կուսակցություն») բարձրաստիճան պատասխանատուներից մեկը հայտարարեց, թե իրենք պատրաստ են ազատ արձակելու իրենց մոտ գտնվող արեւմտյան պատանդներին, եթե Իսրայելը համաձայնի նախ իր մոտ գտնվող արաբ բանտարկյալներին ազատ արձակել:

Ընդհանրացած կարծիքն այն է, որ պրոիրանյան այս կուսակցությունը տարիներ ի վեր ձերբակալված արեւմտյան բազմաթիվ քաղաքացիներին պատանդ է պահում Բեյրութում:

ՅՈՀԱՆՆԵՍԲՈՒՐԳ - Հարավ-աֆրիկյան 12 սեւամորթներ սպանվեցին եւ 29-ն էլ վիրավորվեցին այն բանից հետո, երբ ոստիկանությունը ցուցարարների հետ բախում ունեցավ Յոհաննեսբուրգի արեւելյան շրջանում, որտեղ մեծամասնությամբ սեւամորթներ են ապրում:

Երկուշաբթի օրը ոստիկանությունը հաղորդեց նաեւ, որ շաբաթավերջին 16 սեւամորթներ էին մահացել տարբեր ֆրակցիաների միջեւ տեղի ունեցած կռիվների ընթացքում:

ԹԵԼ-ԱՎԻՎ - Իսրայելական իշխանությունները դեպի Լիբանան բռնագաղթեցին պաղեստինցի 4 ակտիվիստների, իբրեւ հետեւանք վերջերս պատահած դաշունահարության բազմաթիվ դեպքերի, որոնց ընթացքում զոհվել էր մի իսրայելցի եւ վիրավորվել 5 հոգի:

Հիշեցնենք, որ պաղեստինցիների բռնագաղթեցումը խստիվ դատապարտվել էր ՄԱԿ-ի կողմից, որին անցյալ դեկտեմբերին միացել էր ԱՄՆ-ը:

Մյուս կողմից, իսրայելցի գինվորները կիրակի օրը հարավային Լիբանանում սպանել են արաբ 3 մարտիկների:

ՍԱՆՏՅԱԳՈ - Չիլիի խորհրդարանը սահմանադրական փոփոխությամբ իրավունք տվեց նախագահ Այլուինին բանտից ազատելու նախորդ իշխանությունների կողմից ձերբակալված բազմաթիվ քաղբանտարկյալների:

Հեղաշրջում Մալիում

ԲԱՄԱԿՈ - Երկուշաբթի լույս երեքշաբթի գիշեր արյունալի հեղաշրջում տեղի ունեցավ հարավ-աֆրիկյան այս հանրապետության մայրաքաղաք Բամակոյում, որտեղ անցյալ շաբաթավերջին արդեն 150 անձ էր սպանվել երկրի զինվորական իշխանության դեմ բարձրացած ցույցերի եւ հանրահավաքների ընթացքում: Ըստ որոշ տվյալների, երկուշաբթի օրվա բախումների ընթացքում զոհվել են 40 մարդ:

Երկրի բանակի մի թեւի օգնությամբ իշխանության գլուխ բարձրացավ Ամադու Թուրենի Թուրեն, որ երեկ խոստացել իր ճառում խոստացավ ռամկավարական ընտրություններ անցկացնել երկրում:

Նախկին խունտայի ղեկավարությունը իրենց ընտանիքներով առնվեցին կալանքի տակ:

digitised by A.R.A.R.@

Վերջապես ընդունվեց հողի մասին օրենքը: Այն վերադարձվեց գյուղացուն: Սակայն շատ դեպքերում գյուղացին շփոթված է, անվստահ: Ինչո՞: Հո՞ղն է նրան խրտնեցնում, թե՞ հողի վերադարձման ձևը: Գարնանային աշխատանքներն արդեն պետք է սկսած լինեին, սակայն գյուղերում դեռ վիճում են՝ վերցնե՞ն, թե չվերցնեն: Այս եւ սրա հետ կապված այլ հարցերի մասին խմբագրությունը հրավիրում է խոսակցության:

ՀՈՂԸ ՉԻ ՋԳՈՒՄ ՏԻՐՈՋԸ. ԻՆՉՈՒ՞

Տակավին ձյունե ծածկի տակ են դաշտերը: Կոտայքի շրջանում ինչպե՞ս են ընթանում գարնան նախապատրաստական աշխատանքները:

Ընդունվել է հողի սեփականաշնորհման մասին օրենքը, սակայն այստեղ գործը չի ծգում գյուղացուն: Ճիշտ է, ժամանակին ստուգվել եւ ցանքային վիճակին են հասցվել գարու, ճաճարի եւ բազմամյա խոտաբույսերի սերմացուները, բայց ընդամենը 50 տոկոսով: Իսկ միամյա խոտաբույսերի սերմացուներ, որ ներմուծվում են այլ հանրապետություններից, դեռ չեն հայթայթվել: *«Եւ ընդհանրապես չգիտենք, կստանանք թե՞ ոչ»*,- տարակուսում են Կոտայքի շրջանի սերմնաբուծական տնտեսության մասնագետները: Շատ գյուղերում, հատկապես Գառնիում, բարձիթողի են արվել աշխատանքները ջերմոցային տնտեսություններում:

- Առանձին աշխատանքներ արդեն ձախողվել են,- մտահոգվում է տնտեսության պետ Լաուրա Մկրտչյանը:- Բոլոր ծխախոտագործական տեղամասերում տապալվել են ջերմոցների ցանքսը, այգիների էտը, որոնք պետք է սկսվեին փետրվարի կեսից:

- Ո՞րն է ելքը,- հարցնում եմ Մկրտչյանին:

- Իմ կարծիքով նպատակահարմար էր ստեղծել սեփականաշնորհող հանձնաժողովներ: Վերջիններս առայժմ կարող էին զբաղվել հողային քարտեզների նախապատրաստմամբ եւ դիմումների հաշվառմամբ: Այնուհետեւ պետք էր ճշտել հողերի կադաստրային արժեքները, որոշել տնտեսությունների կարգավիճակը: Նոր միայն, աշնանը՝ կարելի էր սկսել հողերի բաժանումը:

Գարնան նախապատրաստական աշխատանքների դանդաղումը արդյունք է այն բանի, որ մարդիկ պարզորոշ չգիտեն իրենց անելիքները: Իշխանությունն իրենց ձեռքն են վերցրել գյուղական խորհուրդները, որոնք սակայն չունեն տնտեսավարելու փորձ: Իսկ տնտեսությունների ղեկավարները, զրկվելով իրենց առանձնաշնորհ իրավունքներից՝ խորը ճգնաժամի մեջ են: Մինչդեռ շրջանում շատ են լուծման կարոտ հարցերը: Հողի սեփականաշնորհման կապակցությամբ Զովաշեն, Արամուս, Մայակովսկի, Գեղաշեն գյուղերում անասնահոտերը հատկացվել են գյուղացիական կոլեկտիվ տնտեսություններին: Սակայն, քանի որ այս բնակավայրերում վարելահողերի մի մասը բաժանվել է մենատնտեսներին, գյուղացիական տնտեսությանը չի բավարարում վարելահողը: Փաստորեն այս պարագան սպառնալիքի տակ է դնում անասունների գլխաքանակի ապահովումը, հետեւաբար՝ անասնապահական մթերքներով բնակչության սպասարկումը:

- Մի՞թե սպառվել են բոլոր հնարավորությունները,- դիմում եմ Կոտայքի շրջգործկոմի գյուղվարչության պետ պարոն Մանվելյանին:

- Ես գտնում եմ, որ Հայաստանի Գերագույն խորհուրդը կամ նախարարների խորհուրդը պետք է կայացնեն մի հատուկ որոշում այն մասին, որ այսօր, երբ լուծարվում են բոլոր հին տնտեսությունները, ամբողջ իշխանությունն ստանձնած տեղական խորհուրդները, իրենք պետք է պատասխան տան բոլոր աշխատանքների համար՝ սկսած գարնանացանից, մինչեւ բերքահավաքը: Նման մի քայլի սպասում ենք ամենքս,- պատասխանեց նա:

Համեմատաբար հուսադրող են գյուղատնտեսական տեխնիկան գարնանացանին նախապատրաստող աշխատանքները: Կոտայքի «Ագրոսպասարկում» միավորման ծրաջան մարդկանց շնորհիվ կարգի են բերվել տրակտորները, կցասայլերը, գութանները, կուլտիվատորները: Սակայն լավ կլիներ, եթե միավորումը կատարեր միայն նախատեսված աշխատանքները: Իրականում այն զբաղվում է ինչով ասես: Նման գործելաձեւից վերջ դնելու համար հանրապետությունում ագրոսպասարկումը պետք է մասնագիտացնել ըստ տարածաշրջանների միավորումների: Ինչքան էլ լավ աշխատեն միավորման մարդիկ, վերջին խոսքը պատկանում է գյուղերի մեխանիզատորներին: *«Նախապատրաստվում ենք գարնանացանին, անկախ նրանից՝ հողաբաժանություն կլինի՞, թե՞ ոչ*,- ասաց Մայակովսկու տնտեսության տրակտորիստ Դավիթ Օհանյանը:- *Այսպես պետք է վարվեն բոլոր գյուղացիները, այդպես են վարվում բոլոր գործընկերներս»*:

Այո, հողի սեփականաշնորհումը դժվարություններ է հարուցում գարնանացանի շեմին: Սակայն հուսանք, որ դա ժամանակավոր երեւույթ է, ժամանակի հետ էլ դրանք կհարթվեն: Ապագան պատկանում է սեփականատիրոջը: Նա է կերակրելու ժողովրդին:

Մ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

«ՔԱՂԱՔԸ» Ե՞ՐԲ ՊԻՏԻ ՔԱՂԱՔ ԴԱՌՆԱ

Կապանի կառուցապատման հոգսեր, որ նորից են սկսվում

Մոտ հինգ տասնամյակ առաջ, հանքագործական փոքր, աննշան ավանը սկսեց՝ վերափոխվել քաղաքի: 50-ական թվականներից այն սկսեց բուռն ու անկանոն աճել. չկար քաղաքի հատակագիծ, չկար խելքը գլխին ճարտարապետ: Վերջերս Կապան քաղաքի գլխավոր ճարտարապետ է

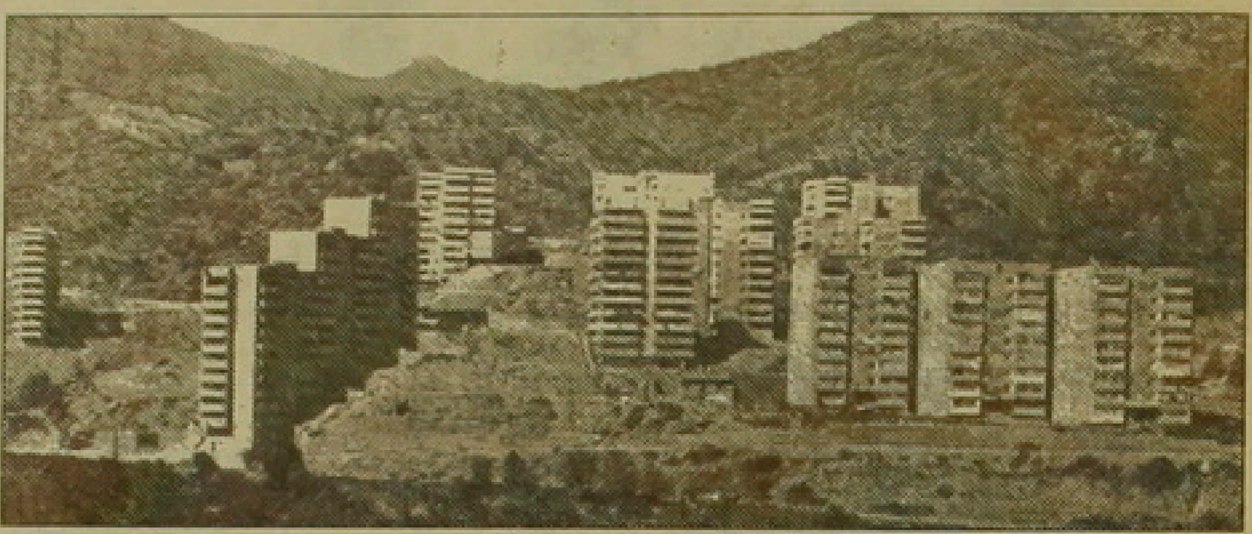

ընտրվել Դավիթ Վարդանյանը:

- *Պրն. Վարդանյան, ի՞նչ է արվում քաղաքի հատագծի ուղղությամբ: Կապանում սեյսմիկությունը 9 բալ է, սակայն բազմահարկ շենքերը ընդամենը 7 բալանոց սեյսմակայունություն ունեն:*

- Իրոք, Կապան քաղաքը գլխավոր հատակագիծ չունի, այդ պատճառով այն կարգանում է անկանոն: 1971 թվականին Հայպետնախագիծ ինստիտուտը պատրաստեց հատակագծի նոր տարբերակ, ըստ որի Կապան-Քաջարանը դիտվում էր որպես ռեգիոնալ քաղաք, սակայն մինչեւ օրս չկա ոչ մի նախագիծ: Քաղաքը վերջ ի վերջո պետք է ունենա իր գլխավոր հատակագիծը, մինչդեռ 1991 թվականին կապիտալ շինարարության համար գումար չի հատկացված, չկա: Նորընտիր քաղխորհրդի գործադիր կոմիտեն որոշեց տեղական բյուջեի գումարներից հատկացնել քաղխորհրդի գլխավոր ճարտարապետին կից նոր ստեղծ նախագծահաշվային բյուրոյին, մշակելու եւ կազմելու գլխավոր հատակագծի սխեման մինչեւ 1995 թվականը: Արգելվել է բազմահարկ շենքերի կառուցումը, նախագիծ է մշակված ցածրահարկերի համար: Եղած բազմահարկերի ճակատագիրը մեկ շատ է հուզում:

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԻԼԻՋԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔ

Մարտի 20-25-ը Դիլիջանի կինեմատոգրաֆիստների տան Հայ երիտասարդական միության (ՀԵՄ) նախաձեռնությամբ տեղի ունեցավ ներքին սփյուռքի երիտասարդների հավաք, որին եկել էին մասնակցելու Մոսկվայի, Տալլինի, Ռիգայի, Լվովի, Կրասնոդարի, Կիեւի, Վլադիկավկազի, Կրասնոյարսկի, Տաշքենդի, Ստավրոպոլի, Սիմֆերոպոլի, Նալչիկի, Մինսկի, Լենինգրադի, Ռոստովի, Վրաստանի հայ համայնքների ներկայացուցիչները: Հրավիրված էին նաեւ Հայաստանի լուսավորության նախարարության կապերի բաժնի պետ Աշոտ Դանիելյանը, արտաքին կապերի գլխավոր մասնագետ Սերգեյ Միրզոյանը, Հայաստանի մշակույթի ֆոնդի ներքին սփյուռքի բաժնի վարիչ Հռիփսիմե Սիմոնյանը, ՀՀՇ-ի ներքին սփյուռքի հանձնախմբի նախագահ Գրիգոր Մանթաշյանը:

Քննարկվեցին ընդհանուր խնդիրներ. լեզվակրթական, մշակութային, կիրակնօրյա դպրոցների, մասնագետների, նրանց վճարման, հատուկ ներքին սփյուռքի համար մշակված դասագրքերի հարցերը եւլն:

ՀԵՄ-ի ներքին սփյուռքի պատասխանատու Նորիկ Անդրեասյանը նշեց, թե իրենց նպատակն էր մոտիկից ծանոթանալ համայնքներին եւ նրանց հետ աշխատելու ծրագիր կազմել:

Հավաքը ներքին սփյուռքի ներկայացուցիչներին հնարավորություն տվեց ծանոթանալու իրար հետ, փոխադարձ կապի մեջ լինելու եւ համագործակցելու: Ներկայացուցիչներն առաջարկեցին ստեղծել ռեգիոնալ հայկական խորհուրդներ:

ՍԵՒԱՆ

ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

Մարտի 20-ին տեղի ունեցավ «Կանաչների միության» Սեւանի քաղաքային կազմակերպության հիմնադիր ժողով: Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, հանրապետության «Կանաչների միության» նախագահ Հ. Սանասարյանը ծանոթացրեց միության խնդիրներին, ծրագրին եւ կանոնադրությանը:

Խոսվեց էկոլոգիական իրավիճակի բարելավման, անթափոն ու մաքուր արտադրության, Սեւանա լճին վերաբերող բազմաթիվ պրոբլեմների, ինչպես նաեւ օդակաձեւ կոլեկտորի շինարարության ձգձգման հարցերի շուրջ:

«Կանաչների միության» քաղաքային կազմակերպության վարչության նախագահ ընտրվեց Վանիկ Սիմոնյանը:

ԱՆՀԱՐԿԻ ԽՈՒՃԱՊ

Մարտի 21-ին, երեկոյան, լույս 22-ի գիշերը հսկայական բազմություն էր հավաքվել Սեւանի քաղաքային խնայդրամարկղի շուրջը: Լուրեր էին պտտվում, թե երեք տոկոսանոց պետական ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերը անորոշ ժամանակով կասեցվելու են: Խուճապ էր տիրում: Չէր աշխատում անգամ Սեւանի ալրաղաց կոմբինատը. աշխատողները հավաքվել էին խնայդրամարկղի մոտ: Մարդիկ իրար էին անցել, քուն ու հանգիստ կորցրել: Մի՞թե հնարավոր չէր ճիշտ տեղեկություններ տալ ժողովրդին, որպեսզի այս անգամ էլ իրար ոտնատակ չտան:

ՄԱՐՏՈՒՆԻ

ԳՅՈՒՂԱՑԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԷ

Մարտունու շատ գյուղերում դեռեւս պահպանվում են սովխոզները: Հողային նոր ռեֆորմը հակասական է: Համենայն դեպս այսպես են գտնում Վ. Գետաշենի, Երանոսի, Զոլաքարի գյուղացիները: Ըստ նրանց գյուղացուն հնարավորություն է տրվել դառնալու սեփականատեր, սակայն նա այդ իրավունքից օգտվել չի կարող բազում պատճառներով. գյուղերը ի՞նչ առանձնահատկություններ ունեն, ի՞նչ տեխնիկա, սերմացու, պարարտանյութեր... Պետք էր այս ամենին նախապատրաստվել:

ԿԱՊԱՆ

ԼՔՎԱԾ ԳՅՈՒՂԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հողային ռեֆորմը հասավ նաեւ Կապան: Սա սահմանային շրջան է, սահմանամերձ գյուղերը մեծամասամբ լքված: Ի՞նչ կարելի է անել, ի՞նչ է արվում:

Այս հարցով դիմեցինք Կապանի շրջխորհրդի նախագահ Արմեն Փարսադանյանին:

- Հողի սեփականաշնորհումը կանդրադառնա նաեւ լքված գյուղերի ճակատագրի վրա: Մենք շատ դիմումներ ենք ստացել լքված գյուղերի նախկին բնակիչներից: Որոշել ենք այս գյուղերի հողի վարձը եւ եկամտահարկը քիչ տոկոսով գանձել: Գյուղական այլ պրոբլեմներ լուծելիս կօգտագործվեն պետական միջոցներ:

Լուրերը պատրաստեցին մեր թղթակիցներ. Անահիտ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԸ, Գայանե ԱՖՐԻԿՅԱՆԸ, Վիգեն ՍԻՄՈՆՅԱՆԸ: Լուսանկարները՝ ԱՐԹԻՆԻ:

ԿԻՐԱԿՆՕՐՅԱ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎԱՆԴՈՒՄ

Երեւանում, Թամանցիների փողոցի վրա գտնվող Ա. Մյասնիկյանի անվան համար 66 դպրոցում, ամեն կիրակի օր կեսօրից հետո աշակերտների համար անցկացվում են քրիստոնեության դասեր:

Հավաքվելով դպրոցի ընդարձակ գավիթում, ամբողջ աշակերտությունը «Տերունական աղոթք»ն է արտասանում, ապա բարձրանում դասարանները:

Դասարանները կազմվում են ըստ տարիքային խմբերի: Տարիքային տարբերությունը հաշվի առնելով՝ յուրաքանչյուր դասարանում ուրույն ձեւով է մատուցվում քրիստոնեական ուսմունքը: Հեռուստացույց եւ տեսաձայնագրիչ ունեցող ուսուցիչը հոժարակամ տրամադրում է այդ սարքավորումները եւ կրոնական նյութերով ժապավեններ են ցուցադրում աշակերտներին: Սակայն սարքավորումները քիչ են ու հերթ է գոյանում դրանց համար:

Կիրակնօրյա ուսուցումն առաջին անգամ սկսել են 1990-ի հոկտեմբերի 1-ին: Այդ ժամանակ ընդամենը 140 աշակերտ կար: 6 ամիս անց՝ այսօր, կիրակնօրյան հաճախում է 800 աշակերտ:

Ինչպես նշում է դպրոցի տնօրեն Աշոտ Աչիկյանը, կիրակնօրյա այդ ուսուցումները պաշտոնական որեւէ կապ չունեն Հայ Առաքելական եկեղեցու հետ, սակայն ուսուցանում են հայ ազգային առաքելական վարդապետությունը:

Ա. Աչիկյանը, բացի կիրակնօրյայի կազմակերպիչն ու դպրոցի տնօրենը լինելուց, հեղինակն է քրիստոնեական զանազան երգերի եւ դրանց երաժշտության, որոնք ուսուցանվում են աշակերտներին:

Կիրակնօրյայի հովանավորն է «Գթություն» բարեգործական միությունը, որը տրամադրում է կրոնական ժապավեններ, գրականություն, խաղալիքներ եւ այլն: □

digitised by A.R.A.R.@

ՄԻՆՉԵՒ ԿԱՄՈՒՐՋԸ ԱՆՑՆԻՆՔ...

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

Փարիզի հայութեան աւելի քան երկու տարուան համբերութիւնը վարձատրելու համար կ'երեւի, Հայաստանի օժանդակութեան կոչուած երեք կազմակերպութիւնները. ՍՕՍ-Արմէնի, Կապոյտ Խաչ, Ազատ պետութեան Արմէնի - հաշուետուութեան երեկոյթի մը հրաւէր ուղարկեցին վերջապէս: Մամուլի, հանրային մարմիններու ներկայացուցիչներ փետր. 21, հինգշաբթի օր լեցուած էին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ ներքնայարկի Ն. Փրէնկեան սրահը: Երեք կազմակերպութիւնները կը ներկայացնէին Գրիգոր Փափազեան (ՍՕՍ-Արմէնի), Տիկին Հելէն Մերճանեան (Կապոյտ Խաչ) եւ մեթր Դոմինիկ Աշճեան (Ազատ պետութեան Արմէնի):

Թէեւ քիչ մը զարմանալի, սակայն հաճելի էր տեսնել որ հակառակ յաճախակի պառակտումներու, յայտնուած զայրոյթին, ողբալի էր յուսահատեցնել Հայը, ու ներկայ բազմութիւնը լարուած ականջներով ուշադրութեամբ կը սպասէր կատարուելիք հաշուետուութեան:

Երեկոյթին վարիչը Գլարա Գույումճեան ողջունելէ ետք ներկաները, խօսքը տուաւ Դոմինիկ Աշճեանին. ան բարձրաթռիչ նախադասութիւնով մը յայտարարելէ ետք թէ պիտի ներկայացնէ (Ազատ պետութեան Հայաստանի Համար) կազմակերպութեան «գործունէութեան փիլիսոփայութիւնը», հանեցաւ վերջապէս գետին իջնել ու խոստովանիլ որ շատ ժամանակ յատկացուցած էին մտածելու, ծրագրելու փուլին համար, սակայն հասած էր գործին անցնելու պահը: Իրենց, մինչեւ այսօր կատարած օժանդակութեան մէջ կային աղիւս պատրաստելու չորս մեքենաներ ու մասնակցութիւն մը 113 պատրաստի տուներու ծրագրին: Սակայն բուն օժանդակութիւնը որուն պիտի յատկացուէր հաւաքուած աւելի քան 20 միլիոնի գումարին մեծագոյն մասը (16 միլիոն), մանկական սննդանիւթի գործատուն մը պիտի ըլլար: Կը նախատեսուէր, որ կառուցումը աւարտի յառաջիկայ Յուլիսին ու ձեռնարկը սկսի կարեւոր դեր կատարել Հայաստանի ժողովուրդին համար: Դ. Աշճեան համանաբար զգալով թէ հակառակ նախապատրաստական իր յառաջաբանին, կաղացող բան մը կար 26 ամսուան ժամանակամիջոցէ մը ետք կրկին «պիտի»ներով արտայայտելու մէջ, կրկնեց թէ կարեւորը տրուած որոշումներն էին. աւելցուց նաեւ թէ կարեւոր նորութիւններ չէր ստանար այլեւս կազմակերպութիւնը, առանց անդրադառնալու սակայն այդ երեւոյթի պատճառներուն, որոնք յայտնապէս դուրս կը մնային «գործունէութեան իրենց փիլիսոփայութենէն»...:

Կապոյտ Խաչը յիշեալ երեքէն միակն էր, որուն կազմութեան դրդապատճառը երկրաշարժը չէր եղած: Հաւաքուած ընդհանուր գումարը 19 միլիոն ֆր. էր, որուն մեծ մէկ մասը յատկացուած էր շտապօգնութեան-բժշկական օգնութիւն, զգեստեղէն, սննդեղէն, փոխադրամիջոց. առաջին փուլը անցնելէ ետք կազմակերպութիւնը ձեռնարկած էր աւելի հիմնական ու երկար ժամանակի օժանդակութեան. ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր առաւելաբար դպրոցներու վրայ. օրինակ Աշոցքի շրջանին համար համակարգիչներ ու արդիական թեքնիքի այլ կազմածներ ղրկուած էին: Կապոյտ Խաչը 605 հազար ֆրանկով մասնակցած էր «Ամարաս»ի- Ստեփանակերտի դեղարանի ծրագրին, 6 միլիոն յատկացուած էր պատրաստի տնակներու ծրագրի մը, աղէտեալ շրջանէն մանուկներ հիւրընկալած էր եւ այլն: Իսկ վերջին շրջանին, 1990 դեկտեմբերին 30 տոննա փոշի կաթ ղրկած էր Հայաստան: Կազմակերպութեան նախագահուհին ըսաւ, թէ ներկայիս երկու միլիոնի գումար մը կայ տակաւին իրենց արկղին մէջ, որմէ կատարուելիք վճարումներ ունին վերոյիշեալ տնակներուն համար ու կը մնայ շուրջ 600 հազար ֆրանկ, զոր վճռակամ են գործածելու միայն Հայաստանի համար: Ան ի տարբերութիւն միւս երկուքին, չնշեց թէ իրենք այսքանով աւարտած կը նկատէին երկրաշարժէն ծագած օժանդակութեան գործը, թէեւ պիտի շարունակէին Հայաստանի զանազան մարզերուն օժանդակել:

Երեքի հաշուետուութեան վերջին մասը յատկացուած էր ՍՕՍ-Արմէնիին. ան միակն էր որ քանի մը էջով ամփոփ տեղեկագիր մը պատրաստած էր, տրամադրելու համար փափաքողներու: Գրիգոր Փափազեան համառօտ կերպով անդրադարձաւ ՍՕՍ-Արմէնիի կազմութեան պարագաներուն, կառոյցին եւայլն: Ապա Մասք Պոյաճեան ներկայացուց երկու տարուան հաշուետուութիւնը (1.11.1988 - 31.11.1990):

Հաւաքուած ընդհանուր գումարը 37 միլիոն ֆրանկ էր, որմէ 1990 դեկտեմբերին մնացած էր 13 միլիոն ֆր.: Այսօր առոր պէտք էր աւելցնել դրամատունը պահ տրուած գումարներուն տոկոսը որ երկու միլիոն ֆրանկ էր: ՍՕՍ-Արմէնին հաշուետու երեք կազմակերպութիւններէն միակն էր, որ շտապօգնութեան առաջին շրջանի օժանդակութենէն (շուրջ 3 միլիոն ֆրանկ) ետք ծրագիրներու բաւական բազմազան ցանկով մը օգնութիւնը կը վերածէր յատկացումներու. այսպէս, 11 միլիոն ֆրանկ տրուած էր մետաղեայ կաղապարներու «Արեւիկ» արտադրութիւններուն համար, 7 միլիոն ֆր. Կապանի տրիկոտաժի գործատան, 2 միլիոն ֆրանկ ճարտարարուեստական փուռերու, 750 հազար ֆրանկ պատրաստի տնակներու, 1 միլիոն ֆրանկ մանկապարտէզի մը շինութեան համար եւ այլն: Տրամադրուած էր 4 միլիոն ֆրանկով մասնակցիլ Կումայրիի ֆրանսական հիւանդանոցին շինութեան: Այս բոլորով կը մնար 2 միլիոն ֆրանկի գումար մը, որուն ճակատագրին մասին ոչինչ ըսուեցաւ:

Հագին աւարտած հաշուետուութիւնը, անհամբեր ներկաներու կողմէ հարցումներու տարափ մը թափեցաւ զեկուցողներուն եւ յատկապէս «Ազատ պետութեան Արմէնի»ի ներկայացուցիչ Դոմինիկ Աշճեանի վրայ: Երեւոյթը կը մատնէր համբերութեան դաւաճանուածի մը դժգոհութիւնը. արդարեւ, տեղին էր հարցումը թէ անհրաժե՞շտ էր 26 ամիս սպասել նման ամփոփ տեղեկատուութեան մը արժանանալու համար: Այս մասին Դոմինիկ Աշճեանի տուած բացատրութիւնը այն եղաւ որ իրենք հաշուետուութիւնը կը կատարեն ֆրանսական մամուլին մէջ, ուրկէ փափաքողը կրնար հարկաւոր լուսաբանութիւնը գտնել:

Հետաքրքրութիւն արթնցնող կէտ մըն էր այն որ ընդհանուր հաշուետուութեան նման երեկոյթի մը մասնակցելու չէին հրաւիրուած վերոյիշեալ երեքէն անջատ, աւելի փոքր կազմակերպութիւնները: Քննադատութիւններ եղան այն երեւոյթներուն մասին որ շտապօգնութեան կոչումով մարմին առած կազմակերպութիւններ երկրաշարժէն 26 ամիս ետք կը յայտնէին թէ տակաւին չծախսուած դրամ ունին ու գումարները տոկոս հայթայթած էին: Հարց տրուեցաւ նաեւ թէ ի՞նչպէս կը բացատրուէր օժանդակութեան համար կազմուած մարմիններուն, այդ նպատակով հաւաքուած գումարները ա՛յլ ծրագիրներու յատկացնելու ներկայի տրամադրութիւնը:

Հարցումներ, որոնք մեծ մասով անպատասխան մնացին, կարծէք լռելեայն հաստատելով թէ երեկոյթին բուն նպատակը անկեղծ պատասխան մը բերել չէր աւելի քան երկու տարիէ ի վեր կուտակուած հարցականներու, այլ վերոհիշեալ կազմակերպութիւններու ժամանակագրութեան մէջ արձանագրել, թէ կատարուած էր հաշուետուութիւն մը: Ու այս առումով, պէտք է ըսել թէ լման էր յաջողութիւնը, որ պսակւեցաւ քոքթէյլով մըն ալ: □

ԿՈՉ

ՄԱՐԱՇԱՀԱՅ Ե՛ ԶԷՅԹՈՒՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Թանկագին Հայրենակիցներ,

Տասնեակ տարիներէ ի վեր ազգային լեզուով հանրագիտարանի մը պատրաստութեան ձեռնարկած ենք՝ պատմական Գերմանիկէ (Մարաշ) եւ Ուլնեա (Զէյթուն) քաղաքներու եւ անոնց բնակչութեան [illegible] իրուած:

Մարաշահայ եւ Զէյթունահայ պիտի [illegible] կատուին անոնք, որոնք այդ քաղաքներու մէջ ծնած են եւ կամ անոնց շառաւիղներն են, ինչպէս նաեւ այն բոլորը որոնց երակներուն մէջ Մարաշցիի կամ Զէյթունցիի արեան հետքեր կան:

Ուստի վերոյիշեալ դասակարգին պատկանող բոլոր հայորդիները (աղջիկ կամ մանչ) որոնք իրենց հայրենակիցներուն ազգին կամ համայն մարդկութեան օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած են գոնէ քառորդ դար, կամ բարձունքներ նուաճած եւ բարձր դիրքերու հասած են, իրենց կենսագրութիւնը (500 բառով եւ ոչ աւելի) անգլերէն լեզուով, մինչեւ 30 հունիս 1991, Paren Sanentz, P. O. Box 691, Boston, MA 02258 ուղարկեն:

Կարելի է ղրկել նաեւ ձեր ծնողաց, քոյր-եղբայրներուն կամ ազգական-բարեկամներուն կենսագրութիւնները, եթէ վերոյիշեալ դասակարգին մէջ կ'իյնան: Կենսագրութիւններուն հետ ղրկեցէք նաեւ սեւ-ճերմակ լուսանկարը անձին, ինչպէս նաեւ եթէ անձը արուեստագէտ մըն է՝ իր գործերէն երեք հատին գունաւոր լուսանկարները, եթէ բանաստեղծ է՝ երկու քերթուածներու պատճէնները, եթէ գիտնական-հնարիչ է՝ գիւտերուն լուսանկարները, իսկ եթէ երաժշտագէտ-երգահան է՝ իր գործերէն մէկուն օրինակը:

Ղրկուած կենսագրութիւնները պէտք է ըլլան մէկ անձի մասին եւ ոչ թէ գերդաստանի պատմութիւն:

Եթէ հնարաւորութիւն չունիք անգլերէն լեզուով մեզի ղրկել ձեր տեղեկութիւնները՝ կրնաք հայերէն լեզուով ղրկել զանոնք:

Հանրագիտարանը աւելի մտերմիկ, հաճելի եւ օգտակար դարձնելու համար ղրկեցէք նաեւ ձեզի, ձեր ծնողաց, քոյր-եղբայրներուն կամ ազգական-բարեկամներուն Մարաշի կամ Զէյթունի մէջ պատահած դրուագներու մասին (ըստ կարելւոյն անգլերէն լեզուով):

Հայրենակցական Սիրալիր բարեւներով

ՓԱՌԷԼ (ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ) ՍԱՆԵՆՑ

Ուոթըրթաուն, Մէս.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱԲՈՒ-ԴՀԱԲԻԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻՑ

Ծանուն Աբու-Դհաբիի հայկական գաղութի Հայաստանի երկրաշարժի աղէտեալներու օգնութեան յանձնախումբին, այսու, հոգեկան անդորրութեամբ կու գանք մամուլով յայտնելու, թէ շուրջ երկամեայ ուսումնասիրուած ծրագիրներու իրրեւ արդիւնք, հանգանակուած շուրջ հարիւր հազար Ամերիկեան դոլլարի հասնող գումարը, միացնելով մեր քոյր գաղութներէն Շարժա-Դուբայի մէջ հանգանակուած համարժէք գումարին, տեղւոյս ազգային զոյգ վարչութիւններու հետ համախորհուրդ՝ գնուեցան ատաղձագործարանի յատուկ սարքաւորումներ եւ գործիքներ, որոնց դէպի հայրենիք առաքումը կը կատարուի ներկայիս, 1991-ի մարտ ամսուան աւարտէն առաջ:

Աբու-Դհաբիի հայկական գաղութը կը հաշուէ ոչ աւելի քան չորս հարիւր հոգի, բաղկացած՝ ընդհանրապէս աշխատաւոր դասակարգէ եւ պաշտօնեաներէ, ու քիչ բացառութեամբ սեփական գործարանատէրերէ եւ ձեռնարկատէրերէ: Սփիւռքահայ մի «փոքր ածու»-ին մէջ, իրրեւ մէկ փոքրիկ մասնիկն ու միաւորը մեր ազգային ժողովուրդին, Աբու-Դհաբիի հայ գաղութը, սոյն համեստ մասնակցութեամբ կու գայ յայտնելու իր զօրակցութիւնը համահայկական երեւոյթ զգեցած այս հայրենանուէր աշխատանքին եւ առոր մէջ կ'ողջունէ իրականացումը իր նախաձեռնութեան:

Այս առիթով, յանձնախումբս վերստին կուզայ իր ջնորհակալ զգացումները յայտնելու արար ազգին եւ սատկենջական ժողովուրդին, որ առաջիններէն հանդիսացաւ, առանց ցեղային թէ կրօնական խտրականութեան, օժանդակելու հայրենիքի մեր աղէտեալ հարազատներուն: Ի մասնաւորի, կ'ուզէնք մեր անկեղծ ու խորազգաց շնորհակալութիւնը յայտնել Արաբական Միացեալ Էմիրութեանց նախագահ Ն.Վ. Շէյխ Զայէտ բէն Սուլթան Էլ Նահիանին, որ իր ընծայած պետական օժանդակութեան առընթեր, նաեւ անձնապէս բաժնեց մեր Հայրենիքին եւ ժողովուրդին կրած անդարմանելի կորուստին վիշտն ու սուգը եւ Հայաստան ուղարկեց աղէտին յաջորդող օրերուն իսկ տասնէկ օդանաւ սննդամթերք, դեղօրայք ու բժշկական գործիքներ՝ ընկերակցութեամբ խումբ մը բժիշկներու եւ հիւանդապահուհիներու:

Մերօրեայ Հայաստանը, աւելի՛ քան երբեք, անհրաժեշտօրէն կարիքն ունի սփիւռքահայ իր հարազատներուն սրտակցութեան ու միասնական ճիգին: Այս հաւատքով կուզանք մեր համեստ մասնակցութեամբ զօրավիգ կանգնելու հայրենիքի վերաշինութեան սրբազան գործին:

Աբու Դհաբի, 16 մարտ 1991

Ի դիմաց՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԻ ԱԲՈՒ ԴՀԱԲԻԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ատենադպիր՝ Արամ Սեփերճեան

Ատենապետ՝ Պերճ Արբահամեան

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

- ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍՈՒՄ մարտի 16-ին նշվել է Թեքեյան մշակութային միության Արշակ Տիգրանյան վարժարանի հիմնադրման 10-ամյակը: Միջոցառումը հովանավորել է Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցու ԱՄՆ-ի արեւմտյան թեմի առաջնորդ Վաչէ արք. Հովսեփյանը:

- ԲՈՍՏՈՆՈՒՄ մարտի 16-ին Թեքեյան մշակութային միության կազմակերպությամբ տեղի է ունեցել դասախոսություն, որի ընթացքում Բարբարա Մերկերյանը խոսել է «Ամերիկացի միսիոնարների դերը Հայաստանում» նյութի շուրջը:

- ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍՈՒՄ մարտի 1-ին հայկական տասը կազմակերպությունների նախաձեռնությամբ տեղի է ունեցել հուշ-երեկո՝ նվիրված Սումգայիթյան եղեռնի զոհերի հիշատակին:

- ԲԵՅՐՈՒԹՈՒՄ մարտի 8-ին Ռամկավար ազատական կուսակցության Լիբանանի շրջանային վարչության հովանավորությամբ, նշվել է կուսակցության Վարդենի կանանց սկզբնական կազմակերպության տասնամյակը: Խոսք է առել «Զարթօնք» օրաթերթի պատասխանատու խմբագիր ընկ. Պարույր Աղբաշյան: Գործադրվել է գեղարվեստական ծրագիր:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԲԵՄԱԴՐԻՉԸ «ՖԱՋՐ» ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐ

Թեհրանում լույս տեսնող «Ալիք» օրաթերթը հաղորդում է, որ «Ֆաջր» միջազգային 9-րդ փառատոնի դատական կազմը հատուկ մրցանակով պարգեւատրել է իրանահայ կինոբեմադրիչ Վարուժ Քարիմ Մասինին՝ «Վերջին վարագույր» լիամետրաժ ժապավենի համար:

Մասինին ծնվել է Պարսկաստանում, 1952 թվականին: Հեղինակ է կարճամետրաժ մի քանի ժապավենների՝ «Ճախթե», «Գաղթ» եւ «Սելանդր»:

«Վերջին վարագույրը» նրա առաջին լիամետրաժն է, որի թեման ներկայացնում է համաշխարհային 2-րդ պատերազմի նախօրյակին թեհրանյան մթնոլորտը:

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՌԱԴԻՈԺԱՄԻ 7-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կիրակի մարտի 10-ին Լիոնի «Մոլիեր» թատերասրահում նշվել է «Հայաստան» ռադիոյի 7-րդ տարեդարձը, գեղարվեստական ճոխ ծրագրով, մասնակցությամբ հայ եւ ֆրանսիացի արվեստագետների:

Իր բացման խոսքում ռադիոժամի նախագահ Միշել Ղազարյանը դիմել է ներկաներին նյութական օգնությամբ սատար կանգնելու Լիոնի շրջանի հայության համար կարեւոր ձեռնարկին:

digitised by A.R.A.R.@

[illegible]

ԱՃԱԿԵՐՏԵԼ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Յակոբ Պողոսեան

Յայոց Համազգային Շարժման Բ. Համագումարին, Զօրեան հիմնարկի նախկին տնօրէն Ժիրայր Լիպարիտեան արտասանեց խնդրայարոյց ճառ մը, որուն անգլերէն բնագիրը վերջերս լոյս տեսաւ Լոս Անճելես հրատարակուող "The Armenian Observer" շաբաթաթերթի փետրվար 13, 1991 համարին մէջ:

Ո՛չ մէկ կասկած, որ Ժիրայր Լիպարիտեանը տարիներով ազգօգուտ աշխատանք մը կատարեց Զօրեան հիմնարկէն ներս՝ որպէս քաջածանօթ միջօրեայ հարցերու, եւ երբեմն իր կչռադատեալ ու հաւասարակշռուած յօդուածներով իր անձին շուրջ ստեղծեց արժանի համակրանք մը:

Մենք պիտի ուզէինք, որ այդ համակրանքը՝ յենած իր անցեալ գործունէութեան վրայ եւ ապագայ ծրագիրներու հաշւոյն, կրէր յաւելում, բայց երբեք չմթագնէր, արժեզրկելով իր հեղինակութիւնը:

Սակայն, իր արտասանած ճառին մէջ, Լիպարիտեանի հակակուսակցական քինախնդրութիւնը, կարծէք զինք դուրս հանած է հաւասարակշռեալ դատումներէն, պատճառ հանդիսանալով պատմական տուեալներու սխալ մեկնաբանման կամ շարափոխման:

Դիտումնաւո՞ր: Ոչ անպայման: Անգիտութի՞ւն: Հաւանաբար: Անաչառ վերլուծութեան պակա՞ս: Անկասկած:

Այսպէս պարտաւորուած ենք մտածելու, երբ կը կարդանք կուսակցութիւններու վերաբերեալ իր եզրայանգումները: Ի հարկէ, մեր խօսքը կը վերաբերի առաւելաբար Ռամկավար ազատական կուսակցութեան մասին իր կարծիքին եւ չենք ուզեր որեւէ ձեւով մեկնաբանել՝ ՍԴՀԿ-ին եւ ՀՅԴ-ին տուած իր սահմանումները կամ բանաձեւումները:

Ահա թէ ինչ կը գրէ Ժիրայր Լիպարիտեան.

«Նախքան որ իր տարիքը հացնի որպէս իր ուժի նշան, Հնչակեան կուսակցութիւնը պէտք է բացատրէ, թէ ի՞նչպէս տասնամեակներով ճնարաւոր դարձաւ յայտարարել, թէ Հայաստանի սովետականացումը կը ներկայացնէր պսակումը՝ հայերու բոլոր երազանքներուն: Նախքան որ Հայաստանի կառավարութենէն պահանջէ տէր կանգնիլ Արեւմտահայաստանի հողերուն, Ռամկավար ազատական կուսակցութիւնը պէտք է բացատրէ, թէ ինչու՞ տասնամեակներով ապրած էր առանց նման մտահոգութիւններու՝ առանց զգալու, որ կը դաւաճանէր ազգային շահերու: Նախքան ցեղասպանութեան հարցը որպէս զաւազան օգտագործելը նոր իշխանութեան դէմ, Դաշնակցութիւնը պէտք է բացատրէ, թէ ի՞նչպէս 1950-ական թուականներուն ներգրաւուած էր ցուրտ պատերազմի հակակոմունիստական պայքարին մէջ՝ երկու տասնամեակ մնալով Թուրքիան»:

Կը զարմանանք, որ ՌԱԿ-ի հասցէին արձակուած նման ամբարտաւան ամբաստանութիւն մը չէ իսկ հիմնաւորուած մէկ փաստարկով: Անպարկեշտութիւն է նման նիւթերով ապակողմնորոշել արդէն իսկ սփիւռքահայ իրականութեան մասին սահմանափակ տեղեկութիւններ ունեցող հայրենի հասարակութիւնը:

Անէն պարագայի, Լիպարիտեանի նիւթը եւ անոր հրատարակութիւնը կը մնան փաստ՝ ի վնաս հեղինակին:

Կարելի է պատասխանելու փորձութեան դիմադրել՝ երբ քննադատութիւնները լուրջ են եւ հիմնաւոր: Կարելի չէ սակայն դիմադրել՝ երբ քննադատութիւն կոչուածը անցած օրինականութեան սահմանները եւ վերածուած անպատկառ լուտանքներու, մինչեւ իսկ «կը դաւաճանէր» որակումին...:

Որեւէ պատմաբան կամ հասարակական գործիչ, պէտք է լաւապէս ուսումնասիրած ըլլայ հայ ազատագրական պայքարի եւ անոր ընդելուզուած հողային հարցի զանազան հանգրուանները, սփիւռքահայ իրականութիւնը, ՌԱԿ-ի դերը, ամբաստանութեան իր նետերը արձակելէ առաջ: Այլապէս, այդ նետերը կը շեղին իրենց թիրախէն, եւ դարձ մը կատարելով հասնելու համար զայն արձակողին... ուղիղ տրամաբանութեան:

Թող թոյլ տրուին բոլոր տեսակի քննադատութիւններ, ժառանգչութին թերիներ, բայց թող կարկամին լեզուները, ՌԱԿ-ը «դաւաճանութեամբ» ամբաստանող բերանները...:

Ժիրայր Լիպարիտեան եթէ կը յաւակնի պատմաբան եւ սփիւռքագէտ ըլլալ, ապա իր ձեռքին տակ ունեցած պէտք է ըլլար ՌԱԿ-ի Ծրագիր-Կանոնագիրը, որուն առաջին յօդուածը բանաձեւուած է այսպէս.

«Ճնտապնդել ազատագրումը Թուրքիոյ բռնագրաւման տակ գտնուող հայոց պատմական հողերուն՝ որոնց կցումովը ներկայ Հայաստանին, պիտի իրականանայ հայ ժողովուրդին դարաւոր երազը»:

Անցնող 70 տարիներուն, սփիւռքի զանազան գաղթօճախներու կազմակերպչական իր միջենայով, ՌԱԿ-ը հաւատարմօրէն կենսագործեց իր այս սկզբունքը, որդեգիր հայրենիքներու պետական շրջանակներու մօտ տանելով քարոզչական աշխատանք, իսկ, թէ՛ Սովետական Հայաստանի եւ թէ՛ Սովետական Միութեան ղեկավարներուն մօտ արծարծեց Արեւմտեան Հայաստանի բռնագրաւեալ հողերու հարցը, իր ուշադրութենէն հեռու չպահելու նաեւ Ներքին հողերու պարագան:

Ժիրայր Լիպարիտեանի տարտամ, մշուշապատ եւ անորոշ քննադատութիւնը ըսինք թէ զուրկ է հիմնաւորումէ: «Չգիտնալը ամօթ չէ, չսորվիլն է ամօթ», կ'ըսէ ժողովրդական առածը: Եւ այս առածին ներքին տրամաբանութենէն ելլելով, պիտի ուզէինք, վերյիշման կարգով, հակիրճ վերաքաղ մը ընել, Լիպարիտեանի յիշողութենէն վրիպած պատմական փաստերը արձանագրելով:

1945-ին, Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ, Միացեալ Ազգերու կազմաւորման տարիներուն, ՌԱԿ-ի գլխաւոր առաքելութիւնն էր հայկական բռնագրաւուած հողերու վերադարձը արեւմտահայութեան: ՌԱԿ-ը նախաձեռնեց եւ կազմեց Ամերիկահայ Ազգային Խորհուրդը որուն կ'անդամակցէին հնչակեանները, յառաջդիմականները, հայրենակցական միութիւնները եւ հայրենասէր ազգայիններ: Միշտ ատենապետութեանը տակ ռամկավար հռչակաւոր Ժիմ Զանգալեանի եւ ապա Ժէք Օհանեանի, անմիջական գործօն մասնակցութեամբ մեր վեթերան ղեկավարներէն Անդրանիկ Անդրէասեանի, այս խորհուրդը բազմաթիւ հանդիպումներ ունեցաւ զանազան դեսպանատուներու եւ յատկապէս Սովետական դեսպանատան անձնակազմին ու Գրոմիկոյի հետ: Յուշագիրներ, բանաձեւեր յանձնուեցան, որոնք որդեգրուեցան ՄԱԿ-ի անդամ 6 պետութիւններու կողմէ:

«Ամերիկահայ Ազգ. Խորհուրդը նաեւ յաջողեցաւ կազմել Հայ Իրաւանց Պաշտպանութեան Ամերիկեան Յանձնախումբը, ատենապետութեամբ Էղուին Սմիթի. անոր կից կազմուեցաւ «Նեյշընըլ Էդվայզըրի Քաունսըլ»ը, որուն գործադիրին մաս կը կազմէին, բացի Սմիթէն, կոնգրեսմէն Սելըր, մեծ վիպասան Դրայզըր եւ ուրիշներ: Ամերիկեան այս մարմինն էր, որ 1946 Ապրիլ 28-ին, Նիւ Եորքի ծանօթ Քառնեգի Հոլին մէջ կազմակերպեց մեծ հաւաքոյթ մը, ուր ի միջի այլոց խօսք առին ծերակուտական Չարլս Թոբի, Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչներու Տան անդամներ Սելըլ եւ Սեւէյս, Վեր. Սըլը եւ ուրիշներ, որոնք բոլորն ալ պահանջեցին արդարութիւն հայոց համար, այսինքն հայոց հողային դատի բարւոք լուծում» («Մեծ Երազի Ճամբուն Վրայ», Գերսամ Ահարոնեան):

Այդ յուշագիրները պատճառ հանդիսացան, որ «Իզվեստիա» եւ «Խորհրդային Հայաստան» թերթերը, իրենց առաջին էջերուն վրայ «Սփիւռքահայերը արեւմտահայ հողերն են պահանջում» վերտառութեամբ արձագանքեն ՌԱԿ-ի եւ միւս կազմակերպութիւններու հողային պահանջքին:

Ցոյսի եւ լաւատեսութեան այդ օրերուն, հուշագիրը որդեգրեցին Վիկտոր Համբարձումեան, Արամ Խաչատրեան, Աւետիք Իսահակեան, Մարտիրոս Սարեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Ստեփան Զորեան եւ հայրենի ականաւոր այլ մտաւորականներ:

«Նոյն օրերուն, Երեւանի մէջ իր ձայնը բարձրացուց, անշուշտ Մոսկուայի թելադրութեամբ, Հայկական Հանրապետութեան վարիչ Գրիգոր Յարութիւնեանը, որ իր ճառով ի միջի այլոց ըսաւ. «...Թուրքիոյ կողմից հայկական հողերի վերադարձը նրանց իսկական տիրոջ՝ Սովետական Հայաստանին, արդարացի է, եւ այդ հարցը խիստ կենսական նշանակութիւն ունի ամբողջ հայ ժողովրդի յետագայ զարգացման համար: Թուրքիայի կողմից բռնի կերպով զաւթուած այդ (Կարս, Արդահան եւ շրջանները) եւ միւս հայկական մարզերը վերադարձնելու վերաբերեալ հարցի պահանջը արդարացի պահանջ է: Սովետական Միութեան ժողովուրդների պաշտպանութեամբ մենք կը հասնենք մեր օրինական պահանջների բաւարարմանը: ...Մենք յառաջիկայ տարիներում, Հայաստանի ներկայ հողամասին վրայ կարող ենք ընդունել մաքսիմում 350-450 հազար մարդ...:

Մնացած 500-600 հազար հայերին ընդունելու համար, մենք հարց ենք դնում, որ Սովետական Հայաստանին վերադարձուեն Թուրքիայ կողմից բռնագրաւուած հայկական հողերը» («Մեծ Երազի ...», Գ. Ա.):

Ծիշդ է, այդ ամբողջ աշխատանքը կարելի չէ դարձնել ՌԱԿ-ի սեփականութիւնը, բայց պատմական փաստերու ապացուցում են Հայկական Դատին նուիրուած մեր կուսակցութեան հասցէին նետուած անուանարկիչ որակումները:

Ցուրտ պատերազմի յաջորդող տարիներուն, մինչ այլ կազմակերպութիւններ ՌԱԿ-ը կ'ամբաստանէին օտար պետութիւններու լրտեսական գրասենեակներու մօտ որպէս «սովետական գործակալ», քաղաքական պայմաններու թելադրանքով իր ըսկզբունքներուն հաւատարիմ կը մնար ՌԱԿ-ը, հայկական հողային դատը հետապնդելով պատշաճ լրջութեամբ:

1954-ին, Թուրքիոյ պետական վարիչներու հետ զրոյցի մը ընթացքին, երբ Սովետական Միութեան վարչապետ Գէորգի Մալենկով կը յայտարարէր, թէ Հայաստանի կառավարութիւնը կը հրաժարէր Թուրքիայէն իր ունեցած հողային պահանջքներէն, ՌԱԿ-ի Պատգամաւորական Թ. Ընդհանուր Ժողովը կ'ուղարկէր հեռագիր մը, ուր յատկապէս կ'ըսուէր.

«Այդ կապակցութեամբ, ժողովս խոր ցաւով արձանագրեց իր, մանաւանդ բովանդակ սփիւռքահայութեան յուսախաբութիւնը, Սովետական Միութեան վարչապետ Տիար Գէորգի Մալենկովի այն յայտարարութեան համար, որով կը ծանուցէր, թէ Հայաստանի կառավարութիւնը կարելի կը համարէր հրաժարիլ Թուրքիայէն իր ունեցած հողային պահանջքներէն»:

Սկզբունքային այսօրինակ կեցուածք մը որդեգրեց ՌԱԿ-ը բողոքագիրներ ուղարկելով Ալեքսեյ Կոսիգինին (Յունուար 18, 1980), Լէոնիդ Բրեժնեւին (Յունիս 22, 1978) եւ դարձեալ Բրեժնեւին (1977 Մայիսին):

«Մեր սրտագին խնդրանքն է, որ Սովետ Միութեան իբրեւ ղեկավար՝ արդար եւ յարմար դատէք, Թուրքիոյ հետ կնքուելիք դաշինքային բանակցութեանց օրակարգին վրայ դնելու նաեւ հայ ժողովուրդին հողային իրաւունքներու հարցը: Մենք չենք խօսիր թուրքերու ջարդած 2.000.000 անմեղ հայերու նահատակութեան, կամ կողոպտած քանի մը տասնեակ միլիառավոր ոսկիի հարստութեան, կամ 1.500.000 գաղթական հայերու խորունկ ծզտումներուն մասին: Մենք կը դիմենք՝ մեր ծննդավայրին նուիրական հողերուն վերադարձին համար, իբրեւ մեր պատմական եւ անժխտելի իրաւունքը»:

Ապրիլեան Եղեռնի Ցիսնամեակին առիթով, ՌԱԿ-ի նախաձեռնութեամբ Պէյրութի մէջ կազմուեցաւ «Հայկական Դատի Կեդրոնական Յանձնախումբ» մը, որուն մղիչ ուժերն էին մեր ղեկավարներէն պրոֆ. Բարունակ Թովմասեանը, Գերսամ Ահարոնեանն ու Հրաչեայ Սեդրակեանը:

Ամերիկայի ամբողջ տարածքին կազմուեցան «Հայկական Դատի Ամերիկահայ Յանձնախումբ»-եր անդամակցութեամբ ՍԴՀԿ-ի եւ այլ խաւերու: Առաջին իսկ հաղորդագրութեամբ, այս յանձնախումբը կ'առաջադրէր, *«որ իրականանայ հայոց ազգային ազատութիւնը եւ Հայաստանը փրկուի թրքական նաքաղանի սարսափներէն եւ լուծէն»:*

Եւ այսպէս, կարելի է երկարել շարանը ՌԱԿ-ի գործունէութեան, որ բացայայտուեցաւ, երբ քաղաքական պայմանները այդքան ալ բարենպաստ չէին:

Ինչու՞ մէջբերեցինք մեր անմիջական անցեալէն այս քանի մը պատառիկները: Միթէ անոնք մոռացութեա՞ն մատնուած են ղեկավարութեան պատմուճանը հագնիլ փորձող արտասահմանի նորելուկ պատմաբաններու կողմէ եւ ցաւալիօրէն՝ նաեւ Հայաստանի յնդյեղուկ կարգ մը մտաւորականներու կողմէ: Այս բոլորը կը գրենք պարզապէս ցոյց տալու համար, որ պատմական իրադարձութիւններու առարկայական արձանագրութիւնը պէտք է վեր մնայ քմահաճոյքներէ, անձնական հաշիւներէ եւ նախասիրութիւններէ:

Մտաւորական պարկեշտութիւնը կը թելադրէ արձանագրել փաստը, այլ երբեք հեղինակային հիւանդագին քինախնդրութեան մը ցուցադրութեան վերածել զանոնք:

Լիպարիտեանը ՌԱԿ-ի այդ ժամանակաշրջանի գործունէութեան տարիներուն կրնար գտնուիլ խանձարուրի մէջ, բայց երբեք ուշ չէ սորվելու այն՝ ինչի մասին պատմական բաւարար տուեալներ չունի:

Չէ՞ որ չգիտնալը ամօթ չէ, չսորվիլն է ամօթ: Պատմաբանի յաւակնութիւններ ունեցողը պէտք է գիտնայ նաեւ աշակերտել... պատմութեան: □

16 մարտ 1991

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՈՒՕԹԸՐԹԱՈՒՆ

ՆՈՐ ԹԵՐԹԵՐԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՉԵՆ

Ամերիկահայ գաղութի համար նոր թերթերն ու հրատարակություններն անհրաժեշտ չեն: Սա է եղել փետրվարի 15-ին Բոստոնում «Պայքար» հաստատության սրահում կայացած ասուլիսի թեման, որին մասնակցել են ՌԱԿ-ի «Արմինիըն Միրըր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթի փոխխմբագիր Գեւորգ Էմիրյանը, նույն թերթի նախկին խմբագիր Բարբարա Մեկերյանը եւ Հ.Հ.Դ.-ի «Արմինիըն Ուիքլի»-ի խմբագիր Անդրանիկ Գասպարյանը:

Թեքեյան մշակութային միության կազմակերպած այդ ասուլիսի եզրակացությունը եղել է այն, որ նոր թերթերը անհրաժեշտ չեն ամերիկահայ կյանքում, սակայն խիստ անհրաժեշտ է, որ եղած թերթերի որակը բարելավվի:

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ» ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇԱՐՔԸ

Վերջերս Նյու Յորքի «Համազգայինի» գրական հանձնախումբը կազմակերպել է դասախոսությունների մի ամբողջ շարք՝ նվիրված հայ մշակույթի վաղ շրջանների պատմությանը:

«Հայ կենտրոնի» սրահում հունվարի 18-ին Արեւիկ Գաբրիելյանը ներկայացրել է նախաքրիստոնեական շրջանն ընդհանրապես, նույն ամսի 25-ին Հրանտ Մարգարյանը խոսել է նախաքրիստոնեական շրջանի հայ թատրոնի մասին: Փետրվարի 1-ին Հ. Անուշավան Դանիելյանը մատուցել է մի ընդարձակ դասախոսություն՝ հայկական Ոսկեդարի մասին, իսկ փետրվարի 8-ին Կոլումբիա համալսարանի դասախոսներից Ջեյմս Ուասըլը խոսել է Գր. Նարեկացու եւ նրա ժամանակակիցների մասին:

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ

ՀԲԸ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 15-ԱՄՅԱԿԸ

Փետրվարի 9-ին, Լոս Անջելեսի Յունիվըրսըլ Սիթի շրջանի «Հիլթըն» հյուրանոցի դահլիճում հանդիսավոր պայմաններում տակ նշվել է ՀԲԸ Միության Մարի Մանուկյան վարժարանի հիմնադրության 15-ամյակը:

Ուղիղ մեկուկես տասնամյակ առաջ Լոս Անջելեսի Սրբ. Պետրոս եկեղեցու բակում համեստ պայմաններում բացված այս կրթօջախն այսօր դարձել է մեծ հեղինակություն վայելող մի դպրոց՝ շուրջ 600 աշակերտներով, արդիական հարմարություններով:

Հանդիսության ընթացքում բանախոսել է ՀԲԸ Միության նախագահ տիկին Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնը: Այնուհետեւ կատարվել է տոնախմբություն, որի ընթացքում կատարվել է մոմավաճառություն: Յուրաքանչյուր մոմավաճառ դպրոցի ֆոնդին նվիրել է 100 դոլլար:

digitised by A.R.A.R.@

Ի՞ՆՉ ԷՐ ԳՐՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՕԶԱԼ-ԲՈՒՇ ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ՆԱԽՕՐՅԱԿԻՆ

Ամերիկյան մամուլի կարեւորագույն՝ սակայն առավել պահպանողական թերթերից է The Wall Street Journal-ը, որը հայտնի է Թուրքիո նկատմամբ միշտ նպաստավոր դիրքորոշումով: Այսուհանդերձ, ստորեւ թարգմանաբար ներկայացվող հոդվածը, գրված Օզալ-Բուշ քեմփ-դեյվիդյան հանդիպումի նախօրյակին, բովանդակում է մեզ համար եւս կարեւոր հարցեր եւ հաստատումներ, որոնց պետք է ծանոթանալ անկասկած, չմոռանալով վերեւի վերապահումները: •

Խմբ.

THE WALL STREET JOURNAL

ՕԶԱԼ. ԽԱՂԱՂԱՐԱՐԻ ԼԱՅՆ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

ՋՈՐՋ ՄԵԼԼՈԱՆ

Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպանն այս շաբաթ այցելեց Հայաստան ու խոսեց Օզալի այդ գաղափարի շուրջը: Հակառակ Մ. Նահանգներում լայնորեն տարածված այն կարծիքին, թե թուրքերն ու հայերը ոխերիմ թշնամիներ են, հնարավոր է, որ Հայաստանը ողջունի թուրքական բացվածությունը: Ի վերջո, Հայաստանը ձգտում է ինքնիշխան տերություն դառնալ, եւ Թուրքիան միակ ոչ-խորհրդային երկիրն է, որ նրան արտաքին աշխարհ դուրս գալու ելք է տրամադրում: Օզալը կասկած է հայտնում, թե Հայաստանի հայերը կիսում են այն թշնամանքը, որը դրսեւորում են Մ. Նահանգներում ապրող հայերը Թուրքիայի նկատմամբ, ինչը հաճախ Թուրքիո համար վատ հետեւանքներ է ունենում: •

ԱՆԿԱՐԱ, 22 մարտ - Երեկ, երբ նախագահական վարդագույն պալատի առաջ սպասում էի Թուրգուտ Օզալի կողմից ընդունվելու, երեք անձնավորություններ առաջնորդվեցին դեպի նախագահի գրասենյակ: Քարտուղարը հայտնեց, թե նրանք իրաքյան դեսպանությունից էին, դեսպանն ու նրա երկու օգնականները: Հետագայում, նախագահ Օզալից իմացա, որ նրանք եկել էին Թուրքիայից օգնություն խնդրելու: Իրաքցիները ցանկանում էին, որ Թուրքիան վերաբացնար Ծոցի ճգնաժամի ընթացքում փակված այն նավթատարը, որն իրաքյան նավթը մղում է դեպի միջերկրածովյան նավահանգիստներ, խնդրում նաեւ, որ Օզալն օգներ իրենց մեղմացնելու ՄԱԿ-ի հաստատած սանկցիաները:

Իրաքցիները ինչո՞ւ էին եկել Թուրքիա: Չէ՞ որ այս երկիրը Ծոցի պատերազմի ընթացքում ամերիկյան ռազմանավերի համար ծառայել էր որպես խարիսխ եւ սպառնալիք էր դարձել Իրաքի հյուսիսային սահմանների համար, ստիպելով, որ Իրաքն այնտեղ պահի մեծաթիվ զորքեր:

Սրա պատասխանը, ասում է նախագահ Օզալը, հետեւյալն է. *«Թուրքիան մի երկիր է, որի՞ն կարելի է վստահել, այն միաժամանակ նպատակասլաց է իր քաղաքականության մեջ. շարունակ խաղաղ լուծումներ է հետամտում: Երբ մենք հայտարարում ենք, թե ցանկանում ենք Իրաքի միասնությունն ու հողային ամբողջականությունը տեսնել պահպանված, նշանակում է, որ մենք իրո՛ք այդպես ենք ցանկանում: Ոչ թե ուրիշ մի քանի երկրների նման: Իրաքը գիտի այս բանը»:*

Օզալը չհայտնեց, թե ինչ էր լինելու իր պատասխանն այդ խնդրանքին: Մի բան պարզ էր, որ նա կտրուկ չէր մեղմանալու Սադդամի նկատմամբ: Թուրքիան հետամուտ է Իրաքի ամբողջականության պահպանմանը, քանզի նրա սրտովը չէ, որ Սիրիան կամ Իրանը, եւ կամ երկուսը միասին, տիրանան նրա այս կամ այն մասերին: Դրանք նույնպես անհանգիստ հարեւաններ են: Ավելին, Օզալն ունի որոշ գաղափարներ, թե ինչպես կարելի է Իրաքը՝ խաղաղեցնել, հատկապես այնտեղ հաստատելով ռամկավարական կառավարություն, որտեղ ներկայացված լինեն Իրաքում ապրող բոլոր ազգությունները՝ քրդերը, շիա արաբները, սուննի արաբները, քրիստոնյա արաբները, բնիկ թուրքերը եւ հին ասորեստանցիների հետնորդները:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ԳԼԽԱՎՈՐ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐ

Սակայն Օզալը սառը դատող քաղաքագետ է եւ պատրանքներ չունի Թուրքիայի մերձակա անհանգիստ շրջանի վերաբերյալ: Նրա ասածների մեջ ճշմարտություն կա. Թուրքիան կարող է գլխավոր դեր վերցնել շրջանում խաղաղություն ու կայունություն հաստատելու գործում: Օզալը նկատի չունի միայն Պարսից ծոցը կամ պաղեստինցիներին, այլեւ՝ իրենից արեւելք ընկած Խ. Միության անհանգիստ հանրապետություններին, հյուսիսում՝ հատկապես Բուլղարիային եւ Ռումինիային:

Ահա, թե ինչու այս շաբաթավերջին պրեզիդենտ Բուշի հետ նրա հանդիպումը Քեմփ Դեյվիդում ավելին է, քան հերթական այցը: Թուրքիան ներքին պրոբլեմների սեփական պաշարն ունի: Սակայն համեմատած շրջապատի մյուս երկրների հետ, այն հանդարտության օազիս է: Ավելի դիպուկ՝ այն հանդարտության այնպիսի օազիս է, որ սերտորեն կապված է Արեւմուտքի հետ, պոտենցիալ մեծ հնարավորություններ ունենալով կամուրջ ծառայելու Արեւմուտքի երկրների եւ, կրկնակիորեն՝ խորհրդային հանրապետությունների ու Ծոցի պետությունների միջեւ:

Քանի որ Ծոցի պատերազմն ու խորհրդային հործանապտույտը բացահայտեցին Թուրքիայի ռազմագիտական կարեւոր նշանակությունն աշխարհում, Օզալի այցը լավ բարեգալստյան պիտի արժանանա Քեմփ Դեյվիդում: Բուշն արդեն իսկ հայտարարել է, թե ինքը նեցուկ է կանգնում Եվրոպայի համայնքին մաս կազմելու Թուրքիո ցանկությանը: ՆԱՏՕ-ի երկրները վերջերս Թուրքիային տվեցին ցամաք-օդ հրթիռների մարտկոցներ, ներառյալ «Պետրիոտ» հրթիռները: Այդ զենքերն անկասկած մնալու են տեղում: Ամերիկյան հավելվածական մի բյուջետային առաջարկով նրան է տրամադրվելու եւս 200 միլիոն դոլլարի գումար՝ հատուցելու համար Թուրքիայի կրած տնտեսական վնասները վերջին պատերազմում: Նույնիսկ ավելի մեծ գումարներ, միլիարդների հասնող, խոստացվել են Քուվեյթի եւ Սաուդյան Արաբիայի կողմից: Թուրքական այն գործարանը, որ ամերիկյան «Ջեներալ Դայնեմիքս» ընկերության հետ համատեղ «F-16» ռազմօդանավեր է արտադրում, հավանական է, որ Եգիպտոսի համար կառուցի 40 «F-16»եր, ամերիկյան օրինությամբ:

Սակայն Օզալին առձեռն օգնությունները չեն հետաքրքրում: Նա ձգտում է ավելի ազատական առեւտրի: Իրոք, նա խոսում է Թուրքիայի եւ Մ. Նահանգների միջեւ առեւտրական ազատ պայմանագրերի մասին, այնպիսին՝ ինչպիսին կարող է ստեղծվել ԱՄՆ-ի եւ Մեքսիկայի միջեւ: Օզալն անցնող 11 տարիների ընթացքում Թուրքիայում հեղափոխություն է արել. երկրի դռները բացել է առեւտրի եւ մրցակցության առաջ: Այժմ նա ամեն գնով ձգտում է ամրապնդել այդ հեղափոխությունը:

Դրա կարեւոր մասն այն է, ինչը նա կոչում է «Սեւծովյան նախաձեռնություն»: Օզալն ուզում է առեւտրական եւ ներդրումների ուղղակի կապ հաստատել սեւծովյան մյուս երկրների հետ: Այն ներառում է Բուլղարիան, Ռումինիան, ընդգրկում նաեւ Ռուսաստանյան Ֆեդերացիան, Ուկրաինան, Մոլդովան, Վրաստանը, Ադրբեջանը եւ, ամենից հետաքրքրականը՝ Հայաստանը:

Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպանն այս շաբաթ այցելեց Հայաստան ու խոսեց Օզալի այդ գաղափարի շուրջը: Հակառակ Մ. Նահանգներում լայնորեն տարածված այն կարծիքին, թե թուրքերն ու հայերը ոխերիմ թշնամիներ են, հնարավոր է, որ Հայաստանը ողջունի թուրքական բացվածությունը: Ի վերջո, Հայաստանը ձգտում է ինքնիշխան տերություն դառնալ, եւ Թուրքիան միակ ոչ-խորհրդային երկիրն է, որ նրան արտաքին աշխարհ դուրս գալու ելք է տրամադրում: Օզալը կասկած է հայտնում, թե Հայաստանի հայերը կիսում են այն թշնամանքը, որը դրսեւորում են Մ. Նահանգներում ապրող հայերը Թուրքիայի նկատմամբ, ինչը շատ հաճախ Թուրքիո համար վատ հետեւանքներ է ունենում:

Նա ընդգծում է, որ բոլոր այդ «երկրները» գտնվում են մի ծովի շուրջ, հետեւաբար տրանսպորտային համակարգը կլինի շատ պարզ: *«Իմ գաղափարն է՝ ստեղծել տնտեսական համագործակցության մի գոտի, որ պետք է աշխատի շատ պարզ հիմնակարգով: Այն պետք չէ, որ բարդ լինի ինչպես եվրոպական համայնքը, որն ունի բազմաթիվ օրենքներ եւ բյուրոկրատական համակարգ: Մենք պետք է փորձենք առեւտրի եւ ներդրումների, ինչպես նաեւ մեր գործարքների համար մուտքի իրավունք տալ մի երկրից մյուսի միջեւ: Պետությունները պարզապես պետք է համակարգեն դրանք եւ ենթակառուցվածքները՝ օդանավակայաններ, ճանապարհներ, նավահանգիստներ, հեռախոսային համակարգ եւ այլն:*

Եւ եթե դա արվի, մարդիկ կսկսեն մի երկրից մյուսը շարժվել եւ ավորեցնել իրար: Պայմանները պետք է նույնը լինեն բոլորի համար: Սրանք են իմ գաղափարները եւ սրանց շուրջ է, որ մենք պիտի բանակցենք: Կարծում եմ, այս մասին քննարկումներ են կատարվում այս պահին նաեւ Ռումինիայում»:

Թուրքիայում Օզալի բաց-շուկայական ջանքերը ուսանելի էին շատ բիզնեսմենների համար, որոնք այժմ արդեն մտածում են միջազգային չափանիշներով, փոխանակ սահմանափակվելու իրենց ներքին շուկայի պաշտպանությամբ: Օզալն ասում է, թե նրանք ոգեւորված են «Սեւծովյան նախաձեռնությամբ»: Նրանցից ոմանք ուղեկցում էին իրեն Խ. Միություն կատարած այցի ժամանակ: Ինչ վերաբերում է խորհրդայիններին, Օզալը կարծում է, թե Միխայիլ Գորբաչովը հանրապետություններին պետք է ավելի լայն ինքնավարություն տա եւ փորձի ռուբլին դնել ավելի տրամաբանված հիմքի վրա:

Ի՞նչ է մտածում Գորբաչովն այս կապակցությամբ: Թվում է՝ նա լավ է ըմբռնում այս: *«Երեք վեց ժամ խոսեցինք նախագահ Գորբաչովի հետ այս բոլոր հարցերի շուրջը: Նա լավ մարդ է»*, ասում է Օզալը:

Ինչ վերաբերում է նախագահ Բուշին ներկայացնելիք առեւտրական պայմանագրին, Օզալն ասում է. *«Կարծում եմ, որ այն ոչ միայն Թուրքիայի, այլ Մ. Նահանգների համար եւս շատ շահավետ կլինի, գուցե ավելի շատ՝ քան Մեքսիկայի հետ ազատ առեւտրի համաձայնությունը: Մենք համարյա 60 միլիոնանոց երկիր ենք, աշխատասեր մի ժողովուրդ, դա մենք ապացուցեցինք Գերմանիայում: Մենք ռազմագիտականորեն դիրքավորված ենք աշխարհի այս մասում:*

Մի կողմում Մերձավոր Արեւելքն է, որտեղ Մ. Նահանգներն ունի կարեւոր հետաքրքրություններ, հարանում շահեր: Մյուս կողմում Խ. Միությունն է, որտեղ հավանաբար Մ. Նահանգները հետագայում ավելի մեծ շահեր ունենա՝ քան եվրոպական համայնքի երկրներում: Կան նաեւ կապեր դեպի Եվրոպա եւ Աֆրիկա: Հետեւաբար շրջանային անվտանգության եւ տնտեսական տեսանկյունից մենք կարեւոր ռազմագիտական դիրք ենք գրավում: Կարծում եմ, որ այս բոլորը խիստ հետաքրքրական կլինեն Մ. Նահանգների համար»:

Իրաքի եւ Քուվեյթի վերակառուցումը Օզալը դիտում է որպես նոր հնարավորություններ կապալառուների համար: Թուրք կապալառուներն ավելի քան 600 միլիոն դոլլարի արժեքով պայմանագրեր են ստորագրել Խ. Միությունում, եւ եթե վերջինս դռներն ավելի լայն բացի, այդ թվերը կբազմապատկվեն: Նրա կարծիքով, թուրք եւ ամերիկացի կապալառուները կարող են բազմաթիվ առիթներ ստեղծել համատեղ ձեռնարկությունների համար:

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՅԻ ՀԱՆԴԵՊ

Օզալը դեռեւս ուզում է եվրոպական համարակաց շուկային (ԵՀՇ) անդամագրվել, սակայն ակնհայտորեն այժմ մտածում է նաեւ փոփոխակների մասին: Երբեմն թվում է, նա այլ մտածումներ ունի ԵՀՇ-ի վերաբերյալ: *«Մեկ բան չեմ հավանում ԵՀՇ-ի ներսում՝ մեծ է բյուրոկրատիան»:* Նա իրեն երջանիկ կզգար, եթե պարզապես ազատ առեւտրի պայմանագրեր ունենար թե

Մ. Նահանգների, թե Եվրոպայի հետ:

Այսուհանդերձ, Օզալի երազներից է՝ այսպես կոչվածը «Խաղաղության ջրատարի» կառուցումը, որ կարող էր թուրքական ջրառատ լեռների ջրերը փոխադրել դեպի ներքեւ՝ Սիրիա եւ Հորդանան, հնարավոր մի ուրիշ գիծ էլ կառուցելով դեպի Քուվեյթ եւ Սաուդյան Արաբիա: Այդ ծրագիրը կարժենա շուրջ 16 միլիարդ դոլլար, սակայն նա կարծում է, թե այն այնքան շահավետ կլինի շրջանի համար, որ վարձահատույց կլինի իրեն: Անշուշտ, կան նաեւ քաղաքական խնդիրներ: Սիրիան բացասաբար է նայում իր ջրամատակարարումների վրա թուրքական վերահսկողությանը: Սակայն այդ գաղափարի կարեւոր կետերից մեկն էլ հենց կասկածամտությունն ու թշնամանքը նվազեցնելն է շրջանում: Ջուրը Մերձավոր Արեւելքում հետզհետե դառնում է լուրջ պրոբլեմ, հետեւաբար, պարզապես ջրի կարիքը կարող է մի օր գերակշիռ լինել՝ քան քաղաքական առարկությունները:

Այս բոլորը մեզ վերադարձնում են հիմնահարցին: Ինչպե՞ս կարող են դրսում գտնվող այնպիսի երկրներ, ինչպիսիք Մ. Նահանգներն ու Թուրքիան են, Պարսից ծոցում ստեղծել ռամկավարության մի կարգավիճակ: Հակառակ խնդրի ծավալին, Օզալը մնում է լավատես: Նա հավատացած է, որ Քուվեյթն ու Սաուդյան Արաբիան արդեն իսկ շարժվում են դեպի ավելի ռամկավարական համակարգեր: Ինչ վերաբերում է Իրաքին՝ *«Այդ հարցը պրն. Բուշի հետ մեր բանակցությունների ընթացքում կքննարկվի»*, ասում է Օզալը: ◻

22 մարտ, 199

ՌՈՒԲԵՆ ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԿԱՄ ՌՈՒԲԵՆ ԼԵՎՈՆԻ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ

հարցազրույց

Բացի մի ամսագրային հրապարակումից ու Մարգարիտ Թախտաջյանի հեռուստահաղորդումից, Ձեր մասին մամուլում խոսք չի եղել, որովհետեւ...

- Չե՛մ ցանկացել: Հետո առաջարկներ էլ չեն եղել: Իմ անձնավորությունը չի հետաքրքրել ու հետաքրքրում... մի խոսքով: Հարցազրույցներ եմ ունեցել միայն արտասահմանում:

Հետո, ժանրն իմացող մասնագետ է պետք, որ, իմ կարծիքով, այստեղ չկա: Մի լավ հոդված գրեց Ձիխը՝ Հովիկը: Նա եւ՛ բանաստեղծություն լավ գիտի, եւ՛ երաժշտություն: Մեծ մասամբ՝ դիլետանտ, անհասկացող, ապուշ-ապուշ հարցեր են տալիս. այդ պատճառով էլ չեմ ուզում մնկ: Հետո, որ հարցազրույց ունեցա՝ ի՞նչ:

- Առաջին հերթին այն, որ Ձեր երգերը ճանաչում են գոնե Ձախ Հարութի կատարմամբ ու նույնիսկ կարծվում է, որ հեղինակն էլ է ինքը...

- Ինձ չի հետաքրքրում: Բացարձակապե՛ս: Բարկացնում է, որ Հարութը վատ է կատարում, բառերն է փոխում, բայց էլի՛ չի հետաքրքրում: Դրանից ես ոչ ֆինանսական ավելացումներ ունեմ, ոչ էլ պակասություններ...

- Մի քանի տարի առաջ համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետում համերգի ժամանակ ասացիք, թե բացի մի տասնյակ երգերից՝ այնքան էլ բարձր կարծիքի չեք Ձեր ստեղծագործության մասին:

- Երգերիս մասին այնքան էլ բարձր կարծիքի չեմ, որովհետեւ չեմ գտնում, թե կատարյալ են: Կատարյալ են The Beatles-ի "Yesterday"-ը, "Eleanor Rigby"-ն, "Mishelle"-ը, Բրելի «Ամստերդամի նավահանգիստները», ժողովրդական երգերի Կոմիտասի մշակումները: Ուրիշ բան, որ ծրգտում եմ...: Ավելի ճշգրիտ. ոչ թե բարձր, այլ այնքան էլ լավ կարծիք չունեմ երգերիս մասին: Ստուգում եմ ժողովրդով, որ չլսեն, չծափահարեն՝ ի՞նչ կարող եմ անել: Ես մոտավորապես եմ կռահում, որ լավ երգ է. այդքանը կռահում եմ, բայց վերջնականապես ստուգվում է առաջին կատարման ժամանակ, դահլիճում: Բայց ուրախ եմ ու գոհ, որ գոնե ռուսականի կամ ռաբիսի փոխարեն իմ երգերն են լսում: Ճանաչ է ժանրս թե երգվող բանաստեղծություն՝ կարեւոր չէ: Երգերս հայերեն են: Մեծ պատիվ ու գովասանք էր ինձ համար, երբ մի աղջիկ ասաց. «Գիտե՞ք, Բեյրութում սիրահարվում, համբուրվում էինք Ձեր երգերը լսելով», ուրեմն իմ երգերը դրդել կամ օգնել են սիրահարվել:

- Ուրիշ հավակնություններ չունե՞ք: Ասենք կոմպոզիտորների միության անդամ լինելու...

- Չէ՛, չէ՛, չէ՛, չէ՛: Այդպիսի բան չի էլ կարող լինել: Ես մարդ եմ, որ երգեր է գրում, կատարում դրանք ու կարողանում պահել իր ընտանիքը: Այնքան կարգին եմ ապրում, որ կարող եմ այստեղ միայն բարեգործական համերգներ ունենալ:

Զգում եմ, որ հնացել եմ, ուզում եմ նոր ձեւեր գտնել, բայց դժվար է:

- Ինչո՞վ է պայմանավորված, որ անկախ ամեն ինչից Ձեր երգերում նույնիսկ հիասթափությունն ու հուսալքվածությունը մի տեսակ հեզնական ու լուսավոր են:

- Ես իմ կենսագրությունն եմ երգում: Ինչ-որ մեկը գտնում է, որ իրենն էլ է հենց երգը դառնում է նրանն էլ, ուրիշներինն էլ: Ինչո՞ւ պիտի նույնիսկ ջարդվածությունը լուսավոր ու հեգնական չլինի: Ապրում ենք էլի՛: 20-25 տարեկանում, երբ գնալ չէր կարելի, արգելված պտուղ էր՝ բոլորս էլ ուզում էինք գնալ: Հիմա ինձ համար շատ հետաքրքիր է կողքից գնել այն կենդանական աշխարհը, որ առաջ կարմիրներ էին, հիմա դարձել են եռագույն, վաղն էլ մի ուրիշ գույն կընդունեն:

- «Շեն» միության համար բարեգործական համերգի ժամանակ, պոլիտեխնիկական ինստիտուտում ասացիք. «Իմ հայրենիքն այնտեղ է, որտեղ ծովի խոնավ օդ կա»:

- Իհարկե՜: Չեմ սիրում այս քարքարոտ ու փոշոտ տեղը:

- Ձեր կարծիքով, ինչո՞ւ Արթուր Մեշչյանը հիմա՛ հեռացավ: Դուք միասին նրա-տացույցի ու հազարի ժամանակիցների համար համերգներ էիք տալիս...

- Նախ եւ առաջ՝ իր անձնական գործն է, տակտով հարց չէ: Հետո՝ լա՛վ արեց. եթե հնարավորություն ունի այնտեղ ավելի լավ ապրելու... Լավ սարքավորումներ ունի, լավ կճայնագրվի՝ ի՞նչ է եղել որ: Էլի իր երգերն այստեղ – կողարկի՝ ֆիզիկական ներկայությունն է կարեւո՞ր...

Գնալ-մնալ՝ բոլշեւիկյան հարցադրում է: Ո՞ւմ գործն է. ամեն մարդ բնակավայրի ազատ ընտրության իրավունք ունի: Ես կարծում եմ, որ արտագաղթի հարցը անբնական պայմաններից է՝ հարցն ինքնըստինքյան կվերանա, երբ դրանք կկարգավորվեն: Աննորմալ վիճակները ծնում են նույնատիպ հարցեր:

Մենք ոտքից-գլուխ պաթոլոգիկ հասարակություն ենք՝ ոչինչ հիմնված չէ խղճական զգացողությունների, զգացումների կամ մտքերի, մտածողության վրա: Ու այս աղբը մաքրելը շատ դժվար է՝ հաստ շերտով է նստած...

Երբեմն մտածում եմ, որ տղերքը ճիշտ են անում, որ հեռանում են, որովհետեւ եյելում նրա հովանավորությունն ու աջակցությունը: Բայց ժողովուրդը լավ էլ ընդունեց «Ցասաման ծառի տակ»-ի նման երգերը: Չգիտեմ... Արվեստի ինստիտուտ կա՝ արվեստ չկա՛: Թատերական գործիչների միություն կա՝ թատրոն բացարձակ իմաստով չկա: Սովետահայ մշակույթ գոյություն չունի՛: Առանձին թեկորներ՝ Սերգեյ Փարաջանով, Արթուր Փելեշյան եւ այլն: Եկեղեցում էլ ինչ-որ բան այն չէ՝ կասեր Վիտոցկին: Ռաֆայել Ղազարյանի կինը Վեհափառի մոտ պաշտպանություն է փնտրում՝ պատասխանը լինում է.«Ես քաղաքականության հետ կապ չունեմ»: Իսկ մի քանի ամիս հետո մեր առաքելական Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը դառնում է համագումարի մի ամենասովորական ժողպատգամավոր: Է՞ պատ...

- Այո՛: Եթե մարդ իր արվեստով չի վաստակում՝ պրոֆեսիոնալ չի կարող դառնալ: Կամ էլ ողբերգականորեն կավարտի իր կյանքը՝ ինչպես, օրինակ, Մոդիլյանին:

Ես երգեր չէի գրի, եթե հույս չունենայի, որ ապրանքս կվաճառվի: Համերգից մի քանի օր առաջ լավ քրտնում եմ, մտածում, թե ինչ ու ոնց պիտի երգեմ, որ դուր գամ: Փա՛ռք Աստծո, սովետահայ մշակույթի հետ ես առնչություն չունեմ:

- Առնչություն չունե՛ք, կապ չունե՛ք, ասում եմ այ՛ն, ինչ ինձ դուր է գալիս, ինձ չի՛ հետաքրքրում... Հետո էլ վրդովվում եք, թե այստեղ ինչե՞ր են անում, բայց այդ ընթացքում Ֆրանսիայում փող եք աշխատում

Ես ջոգ չեմ մարդ եմ: Կուսակցական ... ցույց

«Մեր գյուղացի ու շուկայի դասակարգը աւելի մտացի է, քան ա՛յն, որ մտաւորական կկոչվի. ընթերցողը աւելի ողջամիտ է, քան գրողը. առաջնորդվողը աւելի հեռատես է, քան առաջնորդողը. ուրիշ խօսքով՝ մարմինը աւելի խելացի է, քան ուղեղը...(...) Գլուխը մարմնին կապող նիհար պարանոցը երթալով կբարակնա: Ու հեռու չէ գուցէ այն օրը, երբոր վիզը փրթելով՝ մեր մտաւորականութիւնը անմարմին գլուխ մը պիտի ըլլա միայն, եւ մեր ցեղը՝ անգլուխ մարմին մը...

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՎԱԿ
«ԱՅԼԱՍԵՐՈՒՄ»

գծանկարը՝ Ա. [illegible]

թե ազգը այս՝ ցավանսարայի երաժշտությունն է նախընտրում, ես այս ազգից չեմ: Եթե միայն ցրդական կամ թրքական լինեն՝ շատ կսիրեի. ամեն ժողովրդի երաժշտություն հանճարեղ է: Իսկ մեզ մատուցվող, այսպես կոչված, հայկական «ազգային» երաժշտությունը չմարսված արտադրանք է: Ժողովուրդը չի ընդունում այն, հետ է տալիս, բայց համառորեն նույն ճաշով են կերակրում, չհասկանալով, որ ժողովուրդը տգետ ու մեղավոր չէ՝ ճաշը պիտանի չէ:

Հետո էլ ասում են էստրադային ու ժողովրդական երգ: Համակցությունները կատարելապե՛ս են խառնել: Նույնիսկ, երբ Գոհար Գասպարյանը կամ նրա նման մեկն է, ասենք, մանկական «Կաքավիկը» մշակված, լավ դրված ձայնով երգում՝ նույնքան նողկալի է, ինչպես եթե ռաբիս երգիչը կատարեր: Երեխաներն էլ սկսում են ատել ու վախենալ Կոմիտասից՝ հետո հա՛ ծեծիր, ասա, որ սա մեծն Կոմիտասն է, դու պիտի՛ լսես...

Այսօր արդեն՝ այսինքն շատ ավելի առաջ չպիտի լինեին Օֆելյա Համբարձումյանը, Ռուբեն Մաթեւոսյանն ու նրանց նմանները. սա նույնիսկ ռաբիս էլ չի, այլ... լինում են, չէ՞, կեղծ սնկեր, ա՛յ դա է, դրանցով են թունավորում ժողովրդին:

Տերտերյանին լսելով հաճույք ես զգում՝ ազատ է մտածում: Իսկ շատ կոմպոզիտորների լսելով պատկերացնում ես նրանց գլխին թափված բոլոր տարուները. անազատ մարդիկ են իրենց ընտանիքում, փողոցում: Պրոֆեսիոնալ կոմպոզիտորներ են ի պաշտոնե, վերեւից նշանակված: Ինչպես օրինակ միլիցիայի գեներալ Հերիմյանն էր «լայնորեն» պրոպագանդվում իր ընկերոջ՝ Ստեփան Կարպիչ Պողոսյանի կողմից, վասոր այսպիսի մթնոլորտում էլ ճեմարանականները «Վզգլյադի» տղերքին պիտի բողոքեն, թե ինչու իրենց բանակ չեն տանում, իրենք ումից են պակաս...

Հայ ժողովուրդն էլ խակլարամիտ, սարսափելի հետամնաց, մի կերպ ազատագրված եղեռնի գենետիկ սարսափից, որն այդքա՞ն չարչրկեցին, շահագործեցին մեր բոլոր պաշտոնական «մեծ» պոետները...

- Ում հետ խոսում ես՝ ժողովրդին է հայհոյում՝ էսպիսին է, էնպիսին է...

- Սա է իրողությունը: Մենք մտավորականություն չունենք, թե դա ընդհանրապես ինչ է՝ լավ չեմ էլ հասկանում: Մտավորականին առավոտը տեսնելիս պիտի ժպիտ գա դեմքիդ, բայց այստեղ բոլորը գազազած են նայում՝ իրար միս կրծելու պատրաստ: Ստեղծված բոլոր միությունները կերակրի տաշտի սկզբունքով են: Տեսե՞լ ես, թե խոզերն ինչպես են տաշտի մոտ վազում՝ իրար բոթելով, տրորելով... Մեր արվեստագետներին խոզային վիճակի են հասցրել, որպեսզի իրարից կեր՝ հոնորարներ ու աթոռ փախցնեն, խլեն: Ոչ մեկի հաշիվները մյուսի հետ մաքուր չի:

Կամ թեկուզ կոմպոզիտորների միությունը: Փակ մի կազմակերպություն, որտեղ անհեթեթ մի էլիտարություն կա: Կարծես արվեստը շատ է տարբերվում սեղան կամ կոշիկ սարքելուց: Արվեստն էլ հոգեւոր ապրանք է: Հարուստ մարդիկ են, չէ՞, եղել, որ Լեոնարդոյին կամ մյուսին նկարի կամ սիմֆոնիայի պատվեր են տվել: Պիտի քո պատվիրատուն, գնորդը ունենաս, ու գնա՛, գրի՛: Բայց հիմա, երբ մարդիկ քաղցած են՝ ի՞նչ արվեստի մասին է խոսքը:

- Բայց մի՞թե արդարացված է առեւտրական մոտեցումը արվեստի մեջ ու միշտ լավ արդյունքնե՞ր է տալիս:

տան: Լրիվ բավական է՝ քանի տարի ծրի եմ երգ գրել: Ավելին չէի էլ կարող անել: Գոնե իմ ստեղծագործության մեջ ազնիվ եմ եղել: Վարդգես Պետրոսյանի նման սոփյուռքի վերլուծությամբ, դասդասմամբ ու դատափետությամբ վեպեր չեմ սարքել: Իգիթյանի պես, որ նկարների՞, թե՞ նկարիչների հավաքորդ է, կենտրոնական հեռուստատեսությամբ չեմ հայտարարել, որ եթե ռուսները չլինեին՝ 1915-ին թուրքերը հայերին կկոտորեին: Եվ կամ, որ սովետական կարգերը հայ ժողովրդի համար ամենահարմարն են: Զորի Բալայանի նման պարետի հետ հարցազրույցներ չեմ անցկացրել, թե ի՞նչ պիտի անենք, որ մեզ չսպանեք... Իմ կարծիքով, հոգեբանորեն ի՛նքը առաջին անգամ ջարդեց, սպանեց մեր ազգին: Այնպես էր խոսում՝ կարծես այն ազգը չի, որ Միսաք Մանուշյան է տվել, որը չգիտես ինչու ֆրանսիացիների համար ֆաշիստական պարետին ոչնչացրեց (հաղորդավարուհի Աիդա Ներսիսյանն անգամ քաղաքացիական ավելի մեծ համարձակություն եւ ուժ ունի, քան այս «մտավորականը», հեռուստացույցով կարդալով պարետի հրամանը հատուկ դրության մասին՝ արհամարհանքով ու զայրույթով մի կողմ շպրտեց): Ժորա Հարությունյանի նման արտագաղթի մասին չեմ գրել, որ չպետք է գնալ՝ մնա՛լն է ճիշտ եւ այլն:

Նաեւ ծե՛ր պատճառով են հեռացել: Դուք եւս մի անգամ եք զգացնել տվել, թե մարդիկ այստեղ իրենց բախտի տերը չեն: Այսինքն... ողջ երկիրը իր բախտի տերը չի:

Հարցազրույցը վարեց
ԱՆՆԱ ԽՈՐԱՅԵԼՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ԿԵՍ ՏԱՐԻ ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅՈՒ՞Ն

Կտրուկ հրաժարվելով Միութենական հանրաքվեից, Հայաստանի ղեկավարները մինչեւ մարտի 17-ը որոշեցին պարզաբանել իրենց դիրքերը միութենական եւ արտասահմանյան մամուլի ներկայացուցիչներին: Մոսկվայում հանրապետության մշտական ներկայացուցչությունում լրագրողների առջեւ ելույթ ունեցավ վարչապետ Վազգեն Մանուկյանը: Նա պետական գործիչների նոր ալիքի ներկայացուցիչներից է: Վարչապետի պաշտոնը նա զբաղեցնում է արդեն 8 ամիս, իսկ մինչ այդ դասավանդել է Երեւանի պետհամալսարանում, գտնվել է կալանքի տակ, որպես «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամ:

ԽՍՀՄ-ից անկախանալու որոշումը, ինչպես նշեց Մանուկյանը, հանրապետությունը պետք է ընդունի սեպտեմբերի 21-ին կայանալիք հանրաքվեի ընթացքում: Սակայն այժմ էլ կառավարությունը, հանդես գալով ԽՍՀՄ-ի արագ փլուզման դեմ, մեծ նշանակություն չի տալիս Միութենական պայմանագրին, հաշվի առնելով, որ այս փաստաթուղթն ունի լոկ կարճատեւ նշանակություն:

Բնականաբար բոլորին հետաքրքրում էր, թե այդ համարձակ քաղաքական ծրագրերը որքանո՞վ են հիմնավորված Հայաստանի տնտեսական հնարավորություններով, որի աշխարհագրական դիրքը ոչ մի կերպ չի կարելի նպաստավոր համարել անկախության համար. դեպի ծով ելքի բացակայությունը, պատմական հակառակորդների՝ Իրանի եւ Թուրքիայի հետ ընդհանուր սահմանները: Հայաստանում է գազի եւ երկաթուղային մայրուղիների փակուղին: Ահա, թե ինչու վարչապետն ասաց, թե Հայաստանն ամենաշահագրգռվածն է այն հանրապետություններից, որոնք ձգտում են զարգացնել Թուրքիայի եւ Իրանի հետ իրենց հարաբերությունները: Բացառիկ հույսեր են դրվում Իրանի վրա, որի հետ անհրաժեշտ է ստեղծել երկաթուղային կապ, իսկ իրանյան գազը կարող է փոխարինել խորհրդայինին:

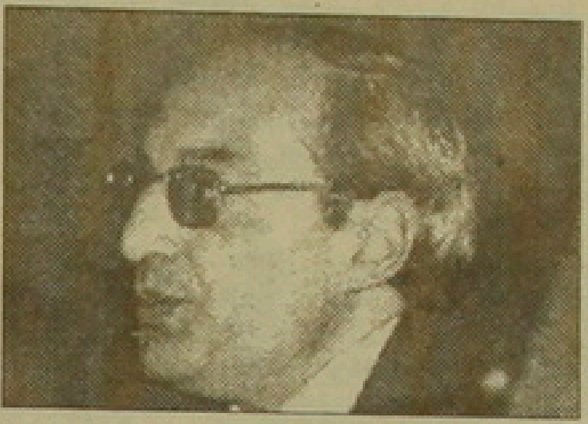

Որքան էլ միանշանակ լինեն հանրապետության ղեկավարության դիտավորությունները, սակայն ԽՍՀՄ-ից անջատվելու հարցում դա դեռեւս տնտեսական ռոմանտիզմ է: Իմ սեփական հաշվարկներով Միություն-Հայաստան, Հայաստան-Միություն մատակարարումների տարբերությունը հավասար է 700 միլիոն ռուբլու ի վնաս հանրապետության: Եւ հանրապետությունը ոչինչ չունի այդ տարբերությունը ծածկելու համար: Էներգետիկ ճգնաժամը Անդրկովկասում, հանրապետական բյուջեի դեֆիցիտը մղում են հանրապետությանը բնապահպանման պայքարի վերելքի ժամանակ ընդունած որոշումները չեղյալ համարել. սկսում է գործել նախկինում փակված «Նաիրիտ» քիմգործարանը, քննարկվում կանգնեցված հայկական ատոմակայանի շահագործման հանձնելու հարցը:

Երեւում է, որ հանրապետությունում փոքր-ինչ գերագնահատեցին արտասահմանից ստացվող օգնության հնարավորությունները: Մի կողմից, հավանաբար, կարելի է հույս դնել դրա վրա: Մյուս կողմից՝ այն վճռական ազդակ չի լինի Հայաստանի ծանր տնտեսական իրավիճակը բարելավելու հարցում. միայն երկու տարի առաջ երկրաշարժի հետեւանքով Հայաստանը կորցրեց բնակֆոնդի 5-րդ մասը եւ 130 ձեռնարկություններ:

Դժվար է ասել, թե առաջարկված քաղաքական որոշումները որքանով են համադրվում արտակարգ տնտեսական իրավիճակից դուրս գալու որոշումների հետ: Հանրապետությունը, որը հնարավորություն չունի առանց ուրիշի օգնության ապաստարան առաջարկել Լենինականի ողբերգության զոհերին եւ Ադրբեջանից փախստականներին, պատրաստվում է ստեղծել իր կանոնավոր բանակը: Ո՞ւմ հաշվին: Դրա հետ մեկտեղ բավականին թանկ կնստի խորհրդային բանակի պլանավորված ռազմական բազաներ պահելը:

Մտավախություն է պատճառում Հայաստանի վարչապետի գնահատականը՝ ինչ վերաբերում է միջհանրապետական պայմանագրերի հնարավորություններին: Այն, ինչը Ռուսաստանից եւ Ղազախստանից թվում է այնքան հեռանկարային, այստեղ հիասթափություն է առաջացնում. պայմանագրերը կան՝ կատարման մեխանիզմները չկան: Այդ պարտավորությունների կատարումը հավանական է միայն ինքնուրույն հանրապետական բանկեր ստեղծելուց հետո:

Կարծես թե գիծը կա, որով Հայաստանը ավելի է մոտեցել անկախությանը, քան մյուս հանրապետությունները: Հայաստանում շտապում են մասնավոր ձեռնարկությունները: Ամառանոցային մշակման համար պիտանի հողի 80 տոկոսը կհանձնվի մասնավորին: Խոսք են տալիս, որ երկու տարուց հետո Հայաստանն ինքն իրեն կըկերակրի:

ՎԻԿՏՈՐ ԳՐԻԳՈՐԵՒ
«Մ Ն» թիվ 12

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

54

ԴԺՎԱՐԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԵՇՏ ՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ՌԵՎԱՆՇ

Բաժինը վարում է
Սարեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

«Շախտյոր» - «Արարատ»

Մարտի 23-ին, գիշերվա ժամը 1-ին ամբողջ թիմով Երեւանից թռանք դեպի Դոնեցկ: Նույն օրը երեկոյան ժամը 7-ին պիտք է կայանար «Շախտյոր-Արարատ» հանդիպումը: Երկու ժամ էր օդում էինք, երբ ուղեկցուհին հայտարարեց, թե անբարենպաստ եղանակի պատճառով ինքնաթիռը վայրէջք կկատարի Դոնի-Ռոստովում: Գիշերվա ժամը 3-ին իջանք Ռոստով, այնտեղ էլ հայտարարվեց, թե թռիչքը հետաձգվում է մինչեւ ժամը 9-ը: Վախենալով, որ «Աէրոֆլոտը» հերթական անգամ կխաբի, ռոստովցի հայ տաքսիստներին խնդրեցինք մեզ Դոնեցկ հասցնել: Ուրիշները հրաժարվում էին, պատճառաբանելով երկար ճանապարհը, կողոպուտն ու դժբախտ դեպքերը: Մեր հայրենակիցներից հինգ հոգի համաձայնվեցին ու թվում էր, մեր բախտը բերել է: Նստել էի առաջին մեքենայում Աշոտ Խաչատրյանի, Բարկեն Մելիքյանի եւ մեր օպերատոր Էդվին Գրիգորյանի հետ: Դեռ չէինք հասցրել քաղաքից դուրս գալ, երբ մեր մեքենան անհուսալի փչացավ: Ստիպված մի կերպ վերադարձանք տաքսոպարկ, այն հույսով, որ կամ՝ մեքենան կըկարգավորվի, կամ նոր տաքսի կվարձենք, սակայն ապարդյուն հույսեր: Ի՞նչ անել, կես գիշերին հայտնվել ենք փողոցում, գրնացք չկա, ինքնաթիռի հետ հույս կապելն անիմաստ է, մեքենաների վարորդները հրաժարվում են, մնացած տղաներն էլ արդեն մեկնել են: Գոնե Աշոտ Խաչատրյանն ու Բարկեն Մելիքյանը ժամանակին հասնեին հանդիպմանը: Մինչեւ լուսաբաց այդպես էլ մնացինք ոտքի վրա: Մեզ փրկեց Բարկեն Մելիքյանի աներոջ՝ «Արարատ»ի նախկին ավագ մարզիչ Իոսիֆ Բեցայի որդին՝ Ալեքսանդրը, որն ապրում է Դոնի-Ռոստովում: Առավոտյան ժամը 7-ին նրա մեքենայով մեկնեցինք ու կեսօրին հասանք Դոնեցկ, հյուրանոց: Երկար ճանապարհից հետո անքուն ու անհանգիստ, ճեմասրահում մեզ էին սպասում «Արարատ»ի մարզիչները: Պարզվեց, որ ավելի ծանր վիճակում մեջ էին ընկել Երվանդ Սուքիասյանը, Կարեն Մարկոսյանը, Վարազդատ Ավետիսյանը եւ թիմի բժիշկ Վահագն Օրդյանը: Նրանց մեքենան էլ փչացել էր Ռոստովից 80 կմ հեռու, ստիպված հետ էին եկել, նոր մեքենա բռնել ու հազիվ հասել Դոնեցկ: Մյուս տղաներն էլ փաստորեն ամբողջ գիշերը չէին քնել, մինչդեռ թիմին լուրջ մրցակցություն էր սպասում: Այդպիսի ծանր ճամփորդությունից հետո դժվար էր լավ բան սպասել: «Շախտյոր»ի հետ խաղում ամեն ինչ որոշվեց առաջին կեսում: Արարատցիները դաշտում քնում էին: Թիմն իր հնարավորություններից խիստ ցածր հանդես եկավ: Տղաները միայն երկրորդ կեսում արթնացան, բայց ուշ էր: Արդեն երկու գոլ էին կերել:

Մարկ Լեւիցկի. *(«Շախտյոր» ակումբի փոխպրեզիդենտ, Դոնեցկի հեռուստառադիոպետական մարզական մեկնաբան).* Դա «Շախտյոր»ի օրն էր: Մեր ֆուտբոլիստներն արտագնա առաջին երկու հանդիպումներում ոչ-ոքի էին խաղացել նախորդ առաջնության երկու մրցանակակիրների հետ եւ լի էին վճռականությամբ սեփական հարկի տակ անդրանիկ խաղում զարգացնելու հաջողությունը: Բացի այդ հանդիպմանը ներկա էին «Մանչեստր Յունայթեդ» թիմի ղեկավարները, որոնք ցերեկը բանակցություններ վարեցին «Շախտյոր» թիմի մարզիչների հետ եւ արդեն պայմանագիր են կնքել (մեկ միլիոն գերմանական մարկ) Անդրեյ Կոնչելսկիսի հետ, իսկ վերջինս էլ շատ էր ուզում աչքի ընկնել:

«Մետալիստ» - «Արարատ»

Այն, որ միայն Կարեն Մարկոսյանին հաջողվեց գրավել դարպասը, որն էլ վճռեց խաղի ելքը, ճշգրիտ չէր բնորոշում ուժերի հարաբերակցությունը: «Արարատը» պետք է հաղթեր ավելի համոզիչ հաշվով: Երբ խաղից հետո մոտեցա «Արարատի» գլխավոր մարզիչ Արմեն Սարգսյանին, հուզմունքից շնչառությունը դեռ չէր կարգավորվել:

Ա. Սարգսյան.- *Ես չեմ պատկերացնում հայ ֆուտբոլասերի, որն այսօր ներկա լիներ խաղին եւ հուզված չլիներ: Այս խաղը մեզ համար շատ կարեւոր էր. նախ իրավունք չունեինք երկրորդ անգամ անընդմեջ պարտվել եւ հետո հաջորդ տուրում մեզ սպասում է «Տորպեդոն»: «Մետալիստը» ինչպես միշտ տրամադրված էր ուժային պայքարի. ոչ թե ֆուտբոլ էր խաղում, այլ հակաֆուտբոլ: Հոյակապ խաղաց մեր դարպասապահ Հարություն Աբրահամյանը: Եվ պատահական չէ, որ մենք նրան լավագույնը ճանաչեցինք: Ի դեպ, ես ուզում եմ ուրախացնել մեր հայ ֆուտբոլասերներին հավանաբար Հարություն Աբրահամյանին հրավիրեն օլիմպիական հավաքական: Այս անգամ մենք զոհ մնացինք նաեւ մեր հարձակվողների խաղից, չնայած գոլային առնվազն հինգ հնարավորություններից միայն մեկն օգտագործվեց: Ես շատ կուզենայի, որ կարծիք հարցնեիք նաեւ մեր դարպասապահից:*

Հ. Աբրահամյան.- *«Մետալիստի» հետ խաղը ծանր էր, ոչ միայն ինձ, այլեւ ամբողջ թիմի համար: Ծանր էր նախ եւ առաջ հոգեբանական առումով: Պարտությունից հետո ենք չի տրամադրվել մարտական խաղի: Ինչ խոսք, ուրախությանս չափ ու սահման չկա:*

-Իսկ խաղի ընթացքում վտա՞հ ես զգում քեզ:

-Երբ վստահ չզգամ խաղադաշտ դուրս չեմ գա: Այդպիսի կոլեկտիվում վատ խաղալու իրավունք չունեմ:

Խաղից հետո խիստ զայրացած էր «Մետալիստի» գլխավոր մարզիչ Լեոնիդ Տկաչենկոն եւ նրա հետ երկխոսությունը հնարավոր եղավ միայն մեծ ջանքերի գնով:

Լեոնիդ Տկաչենկո.- *Հատկապես երկրորդ կեսում ամբողջովին տիրում էինք նախաձեռնությանը, բայց դա ոչ մի նշանակություն չունի: Անչափ ցածր էր մեր ֆիզիկական պատրաստականության մակարդակը: Ես չգիտեմ ինչն էր պատճառը, գուցե այն, որ ընդամենը երկրորդ խաղը անցկացրեցինք հողածածկի վրա, մինչ այդ ԲԿՄԱ-ի հետ հանդիպմանը նախապատրաստվում էինք դահլիճում, բայց դա համոզիչ փաստարկ չէ:*

Գտնում եմ, որ «Արարատը» մեզ գերազանցեց ոչ միայն գոլային պահերով, այլեւ խաղային բոլոր առումներով, մանավանդ նպատակասլաց գործողություններով: Այնպես որ «Արարատի» հաղթանակը օրինաչափ է:

- Չե՞ք գտնում, որ խաղը կոպիտ էր:

- *Ամենեւին, այն պարզապես տղամարդուն հատուկ կռիվ խաղ էր, սակայն օրենքների շրջանակներում: Մեր տղաները, բոլորն էլ շարքում են, իսկ ձեր ֆուտբոլիստներից ոմանք, եթե նույնիսկ միկրովնասվածքներ են ստացել, դա նորմալ երեւույթ է:*

Կարծում եմ «Արարատը» լավ ապագա ունի: Թիմում խաղում են հետաքրքիր երիտասարդներ, մարզիչն էլ երիտասարդ է եւ պատվախնդիր: □

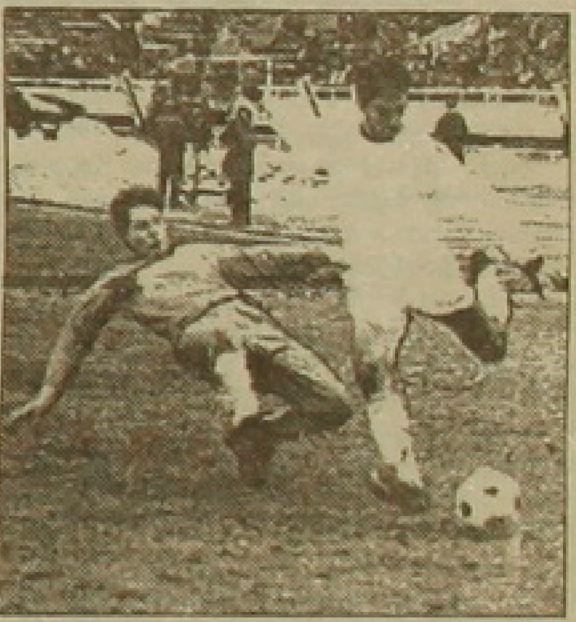

Ֆուտբոլի ԽՍՀՄ 54-րդ առաջնություն
Բարձրագույն խումբ
մարտի 27-ի դրությամբ

		Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1.	ԲԿՄԱ	3	3	0	0	11-2	6
2.	Արարատ	4	3	0	1	3-2	6
3.	Շախտյոր	4	2	2	0	5-2	6
4.	Դնեպր	3	2	1	0	3-1	5
5.	Սպարտակ Մ.	3	2	0	1	4-3	4
6.	Չեռնոմորեց	3	1	2	0	4-1	4
7.	Տորպեդո	3	1	1	1	5-4	3
8	Դինամո Մն.	3	1	1	1	4-3	3
9.	Մետալուրգ	3	1	0	2	2-3	2
10.	Մետալիստ	3	1	0	2	1-5	2
11.	Պամիր	3	0	2	1	1-2	2
12.	Դինամո Կ.	3	0	2	1	3-5	2
13.	Սպարտակ Վ.	3	0	2	1	3-5	2
14.	Պախտակոր	3	0	1	2	2-4	1
15.	Դինամո Մ.	3	0	1	2	2-6	1
16.	Լոկոմոտիվ	3	0	1	2	3-8	1

ԽՆԴԻՐ ԽՆԴԻՐ ԽՆԴԻՐ ԽՆԴԻՐ

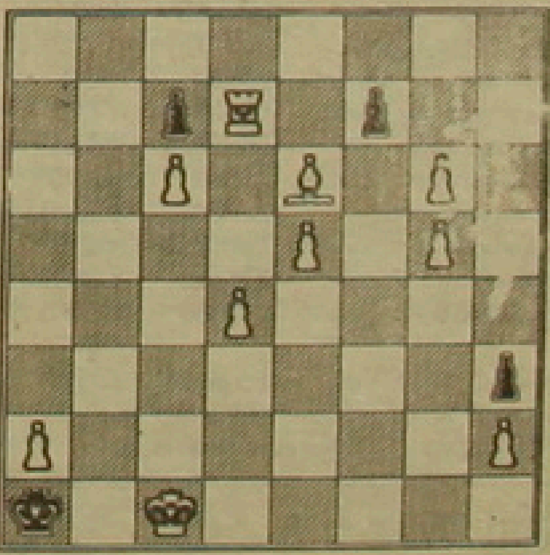

Մատ երեք քայլից

digitised by A.R.A.R.@

ԵՒՐԱԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄ-ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ա.- Նկատի առնելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի բնակիչները 1988 թ. փետրվարից ի վեր ԽՍՀՄ կենտրոնական իշխանություններից պահանջում են իրենց շրջանի պրոբլեմի արդար լուծումը,

Բ.- Նկատի առնելով, որ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի 25 նոյեմբեր 1989 թ. որոշմամբ այս շրջանում վինվորական կառավարչի կողմից հաստատված արտակարգ դրությունը պատճառ է դարձել օրինական բոլոր իշխանությունների լուծարման եւ մարդու իրավունքների շարունակական ոտնահարման, ինչպիսիք են կամայական ձերբակալությունները, գրաքննությունն ու տարագրումները (դեպորտացիա),

Բ 1.- Նկատի առնելով, որ 17 մարտ 1991-ի հանրաքվեն,- որին Հայաստանը որոշել է ընթացք չտալ իր տարածքի վրա,- որեւէ լուծում չի բերում Լեռնային Ղարաբաղի պրոբլեմին, որ պահանջում է մի առանձին հանրաքվե, այլ բնույթի, որն ընթացք տա այդ շրջանի բնակչության ինքնորոշման իր իրավունքը դրսեւորելու,

Գ.- Նկատի առնելով, որ Հայաստանին եւ Լեռնային Ղարաբաղին պարտադրված շրջափակումը, որը երբեմն առկախվում է, այնուհետեւ ավելի մեծ չափով վերսկսելու համար, անտանելի լինելու աստիճան ծանրացնում է լարվածությունը Ադրբեջանի եւ Հայաստանի միջեւ,

Դ.- Նկատի առնելով, որ Ադրբեջանից Հայաստան ապաստանած 300 հազար փախստականները (Բաքվի եւ Սումգայիթի ջարդերի հետեւանքով) գտնվում են համակ թշվառության մեջ եւ կարիք ունեն շտապ օժանդակության,

Ե.- Նկատի առնելով, որ վառելանյութի եւ հատկապես գազի բացակայությունը, որին ենթարկվում է Հայաստանը շրջափակումների հետեւանքով, այնտեղ առաջացնում է, ի թիվս այլ կցալի դժվարությունների նաեւ գործարանների փակում, գործազրկություն եւ տրանսպորտի կազմալուծում,

Զ.- Նկատի առնելով, որ երկրաշարժն ու Ադրբեջանում հայերի ջարդերը պատճառ են դարձել, որ ավելի քան 500 հազար բնակիչներ տառապեն հատկապես ջեռուցման բացակայությունից, երբ ջերմաստիճանը առաջիկա օրերին կարող է մինուս 25 աստիճանի հասնել,

1.- Կոչ է հղում պրեզիդենտ Գորբաչովին, որ շտապ կարգով գործնական միջոցներ ձեռք առնվեն, եւ այնուհետեւ քայլեր արվեն լրիվ եւ վերջնականորեն կանգնեցնելու շրջափակումը, ինչից տառապում են Հայաստանն ու Ղարաբաղը, ինչպես նաեւ այն անապահով վիճակը, որ ստեղծվել է Ղարաբաղի եւ հարեւան հայկական կղզյակների բնակչության նկատմամբ, որոնց արտագաղթի մղելու տրամադրություն է նկատվում:

2. Կոչ է հղում պրեզիդենտ Գորբաչովին, որ Լեռնային Ղարաբաղում իրենց պաշտոններում վերահաստատվեն քաղաքական օրինական եւ սահմանադրական մարմինները:

Պարտականություն է հանձնում Եւրախորհրդարանի նախագահին՝ ներկա որոշումը փոխանցելու խորհրդին, հանձնախմբին եւ Խորհրդային Միության կառավարությանը:

ՊԱՏԱՆԴ Է ՍՊԱՆՎԵԼ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ

Ինչպես հայտնում են Ստեփանակերտից, Լեռնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Թալիշ գյուղի կոլտնտեսական Գրիշա Իսախանյանը երկուշաբթի օրը պատանդ է վերցվել, հետո սպանվել:

Գ. Իսախանյանը բանվել է դաշտում կոլտնտեսականների հետ աշխատելիս, երբ նրանց վրա Ադրբեջանի Միրբաշիրի շրջանից հարձակում գործեցին: Ավելի ուշ, Մարդակերտի շրջանի պարետատնից զանգահարեցին Թալիշի ներքին գործերի վարչություն եւ հայտնեցին, որ Գ. Իսախանյանի դիակը, որը կրում Վէր բռնի մահվան հետքեր, հայտնաբերվել եւ գտնվում է Միրբաշիրի շրջանային հիվանդանոցի դիահարանում: Պարետության ջանքերի շնորհիվ դիակը վերադարձվեց հարազատներին: Մարմնի վրա հայտնաբերվել են հրազենային հարյուր վերքեր:

Օրերս ԼՂԻՄ-ի արտակարգ դրության պարետ նշանակված գնդապետ Վ. Ժուկովը հաղորդեց, որ սկսած մարտի 21-ից մինչեւ 25-ը Լեռնային Ղարաբաղում եւ Ադրբեջանի մերձակա շրջաններում դրությունը սրվել է:

1991 թ. արտակարգ դրության շրջանում ազգամիջյան ընդհարումների պատճառով զոհվել են 44 մարդ, որից 9-ը ներքին զորքերի եւ խորհրդային բանակի ծառայողներ են, մեկը՝ միլիցիայի աշխատող, 34-ը՝ քաղաքացիներ: Զոհվածներից 18 ադրբեջանցիներ են, 17-ը հայեր, 9-ը այլ ազգությունների ներկայացուցիչներ: 65 մարդ վիրավորվել են, որից 35-ը՝ ադրբեջանցի, իսկ 23-ը՝ հայ: □

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

Նյու Յորքի օտար դրամանիշների լումայափոխման կենտրոնում սույն թվի մարտի 22-ի տվյալներով գրանցվել են ներքոհիշյալ արժեքները: Փոխանակումը լինում է բանկերի միջեւ 1 միլիոն դոլլարի եւ ավելի արժեչափերով:

	=ԱՄՆ$	ԱՄՆ$ =
Անգլ. փաունդ	1.7905	0.5585
Ավստրալ. դոլլար	0.7735	1.2928
Գերման. մարկ	0.6085	1.6435
Թուրքական լիրա	0.0003030	3300.00
Իտալական լիրա	0.0008177	1223.00
Լիբանանյան լիրա	0.001034	967.00
Կանադական դոլլար	0.8638	1.1577
Հունական դրախմա	0.005626	177.75
Ճապոնական յեն	0.007283	137.30
Շվեյցարական ֆրանկ	0.7090	1.4105
Սաուդյան ռիալ	0.26667	3.7500
Իսպանական պեսետա	0.009799	102.5
Ֆիննական մարկ	0.25621	3.9030
Ֆրանսիական ֆրանկ	0.17886	5.5910

Հայաստանի «սեւ շուկայում» 1 ԱՄՆ դոլլարի համարժեքն է 34... 35 խ.ռ.:
Սպասվում է դոլլարի «թանկացում»:

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՕՍԵԹԻԱՅԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ԵՆ ՏԱԼԻՍ ԵԼՑԻՆԻ ԵՒ ԳԱՄՍԱԽՈՒՐԴԻԱՅԻ ՄԻՋԵՒ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Մարտի 25-ին Վլադիկավկազում կայացավ մամուլի ասուլիս, նվիրված Ելցինի Հյուսիսային Օսեթիա կատարած այցին եւ Գամսախուրդիայի հետ տեղի ունեցած բանակցություններին: Ասուլիսը անցկացնող Հյուսիսային Օսեթիայի ղեկավարները նշեցին, որ Ելցինի այցի արդյունքները պետք է գնահատել դրական: Խոսելով Ելցինի եւ Գամսախուրդիայի համատեղ ստորագրած արձանագրության մասին, ասուլիսի մասնակիցները հայտարարեցին, որ այն լուրջ քայլ է ընդհարումները կարգավորելու համար:

Կողմերը որոշեցին մինչեւ ապրիլի 10-ը ստեղծել միլիցիայի միասնական ջոկատ Հարավային Օսեթիայի տարածքում գտնվող բոլոր ապօրինի կազմավորումների վինաթափման համար: Ռուսաստանի, Վրաստանի եւ Հյուսիսային Օսեթիայի կառավարություններին հանձնարարվում է պայմաններ ստեղծել, որպեսզի փախստականները վերադառնան իրենց հիմնական ապրելատեղերը:

Ասուլիսի ժամանակ հայտարարվեց, որ Ելցինը ինգուշ ժողովրդի Հյուսիսային Օսեթիայից մի շարք հողային պահանջները համարեց ոչ սահմանադրական եւ հայտարարեց, որ Ռուսաստանի խորհրդարանը չի միջամտելու այդ կոնֆլիկտին: Այդ հարցը պետք է լուծեն Հյուսիսային Օսեթիան եւ Ինգուշեթիան բանակցությունների միջոցով: □

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄՆ Է

ՌԽՖՍՀ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահ Բ. Ելցինը ավարտեց իր ուղեւորությունը Հյուսիսային Կովկաս եւ վերադարձավ Մոսկվա:

Կիրակի օրը (մարտի 24-ին) Նազրան քաղաքում (Չեչենո-Ինգուշական հանրապետություն) տեղի ունեցած միտինգում Բ. Ելցինը նշեց, որ այսօր Ռուսաստանի Ֆեդերացիայի համար ամենակարեւորը խաղաղության եւ ազգային համաձայնության ապահովումն է: Սակայն դրա հետ մեկտեղ, շարունակեց ՌԽՖՍՀ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահը, չի կարելի թույլ տալ այնպիսի իրավիճակ, որ Ռուսաստանը սկսեն ծվատել մասերի: Այլապես նրանից կմնան միայն բեկորներ: Ռուսաստանը պետք է լինի ինքնիշխան, միասնական ու անբաժանելի:

Միտինգը Նազրանում փաստորեն շարունակվում էր անընդմեջ՝ մարտի 10-ից: Նրա մասնակիցների պահանջներն էին. հասնել Ինգուշեթիայի անկախությանը՝ վերականգնելով նրա պատմական սահմանները (այսինքն՝ հանձնել Ինգուշեթիային այժմյան Հյուսիսային Օսեթիայի կազմում գտնվող շրջանների մի մասը, ներառյալ վերջինիս մայրաքաղաքի՝ Վլադիկավկազի աջափնյա շրջանը):

Մարտի 24-ի միտինգի մասնակիցները պահանջում էին, որպեսզի փոփոխության ենթարկվի Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդում առաջին ընթերցմամբ ընդհատված ճնշված ժողովուրդների իրավունքների վերականգնման մասին օրենքի այն մասը, որտեղ ասվում է, թե անթույլատրելի է առանց երկու հակադիր կողմերի համաձայնության առկա սահմանների փոփոխությունը: Հռետորների հիմնական փաստարկը այն պնդումն էր, թե Հյուսիսային Օսեթիայի ղեկավարների հետ անհնար է բանակցություններ վարել, քանի որ նրանք պատմական փաստերին ուշադրություն չեն դարձնում:

Այդ կապակցությամբ Բորիս Ելցինը նշեց, որ Ռուսաստանյան օրենքի տվյալ դրույթը բոլորովին չի խանգարում հասնել համաձայնության պատմական վիճելի խնդիրների հարցում, քանզի անհրաժեշտության դեպքում Ռուսաստանը կմիանա բանակցությունների ընթացքին: Ելցինի այդ հայտարարությունը պաշտպանվեց միտինգի մասնակիցների կողմից: □

ԶՎԻԱԴ ԳԱՄՍԱԽՈՒՐԴԻԱՆ ԿՈՉ ԱՐԵՑ ՀԻՄՆԵԼ ԿՈՎԿԱՍԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՖՈՐՈՒՄ

Վրաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահը Կովկասի ազգային-ազատագրական շարժումների ղեկավարներին կոչ արեց հիմնել այդ ռեգիոնի ժողովուրդների ֆորում: Առաջարկված ֆորումի նպատակը պետք է լինի *«Կովկասի համախմբումը, նրա ազատագրումը կայսրության ճիրաններից եւ խաղաղության հաստատումը աշխարհի ազատ ժողովուրդների ընտանիքում: Դա կվերականգնի նաեւ մեր խզված բարեկամությունը ռուս ժողովրդի հետ, որը նույնպես տոտալիտարիզմի եւ կոմունիզմի զոհ է»:* Նա նշեց, որ *«կենտրոնը օգտագործում է այսպես կոչված ազգային հողի վրա ընդհարումները ի վնաս ազատասեր եւ հպարտ կովկասցիների, կասեցնում է անկախության եւ իրական ինքնիշխանության նրանց ձգտումը»:* □

ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՎԱՐՏՎԵՑ ԱՆՀԱՋՈՂՈՒԹՅԱՄԲ

Մարտի 24-ին Դեմոկրատական Կոնգրեսի պատգամավորության անդամներին ընդունեց Վրաստանի խորհրդարանի փոխնախագահ Նեմո Բուրչուլաձեն: Նրան հանձնվեցին Հարավային Օսեթիայում տեղի ունեցող բախումները կարգավորելու առաջարկություններ: Պատգամավորության բոլոր անդամների կողմից ստորագրված փաստաթղթում նշվում է, թե *«տվյալ ռեգիոնում իրավիճակի ապակայունացման կարեւորագույն գործոնը կենտրոնի քաղաքականությունն է, որը օբյեկտիվորեն շահագրգռված է բախումների շարունակման եւ խորացման մեջ»:*

Փաստաթղթում ենթադրվում է, որ բախվող կողմերի միջեւ բանակցություններ ըսկսելու առաջին պայմանը կարող է լինել Օսեթական Ինքնավար մարզի նախկին կարգավիճակի վերականգնումը: Խնդրի լուծման գործում մեծ նշանակություն կարող են ունենալ նաեւ մյուս հանրապետությունների դեմոկրատական ուժերը, որոնք կարող էին միջնորդ հանդիսանալ կողմերի միջեւ:

Ի պատասխան այս առաջարկների՝ Ն. Բուրչուլաձեն հայտարարեց, որ Վրաստանի Գերագույն խորհրդի ղեկավարությունը բացարձակապես անընդունելի գտավ ինքնավար մարզի վերականգնման մասին ներկայացված առաջարկությունը: Նա մերժեց նաեւ մյուս պայմանը. շրջխորհրդի նախկին ղեկավար Տ. Կուլումբեկովի մասնակցությունը բանակցություններին, որը քրեական պատասխանատվության է ենթարկված:

Այսպիսով, ինչպես հայտարարեց Դեմոկրատական Կոնգրեսի պատգամավորության ղեկավար Ալեքսանդր Եմեցը, նրանց առաքելությունը հաջողությամբ չպսակվեց, չունեցավ այն տվեց որոշակի դրական արդյունքներ: □

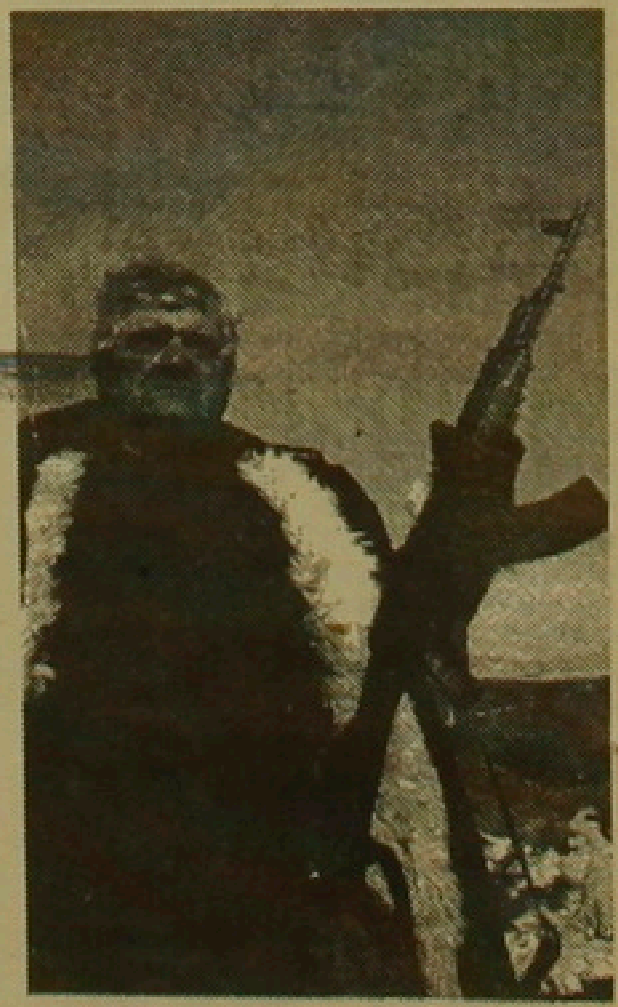

լուսանկարը՝ «ՔԱՅՄ»-ի

ԱԶԳ եռօրյա թերթ. հասցեն՝ Երեւան 375010, Ալավերդյան 47
հեռ. 58-18-41, ֆաքս (8852)562941
AZG semi-weekly, 47 Alaverdian St., Yerevan, Armenia, USSR 375010
phone: 58-18-41, fax: (8852)562941
Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Կոմպյուտերային հրատարակություն
Լույս է տեսնում չորեքշաբթի, շաբաթ
Դասիչ՝ 69149 Գինը՝ 30 կոպ.
Տպագրված է ՀԿԿ ԿԿ հրատարակչության տպարանում

digitised by A.R.A.R.@